

Dit product wordt u gratis aangeboden door ComputerBijbel

Mocht u tevreden zijn over dit product en dit werk willen steunen kijk dan op onze website

<http://www.ComputerBijbel.com>

DE HERE JEZUS WAS EEN JOOD

Het Evangelie is Joods ... Een eerherstel

1. INLEIDING.

In de Christelijke dogmatiek zijn veel boeken geschreven over de zogenoemde Christologie. Het is mijn stellige overtuiging, dat wij de Bijbel beter begrijpen als wij meer van het Joodse denken weten. Meer weten van de geschiedenis, instellingen, gebruiken, talen en literatuur van Israël en de tijd waarin Hij leefde. Wij zijn in het rijke bezit van de hele Bijbel en kunnen daarom terugkijken. Bovendien speelt bij ons de theologie een belangrijke rol, terwijl in het Joodse-Messias belijdende denken meer factoren een rol spelen. Hoewel onze Heer een Jood was wordt zijn 'theologie' benaderd alsof Hij een Christen was. Dat is onjuist. Wij moeten andere vragen stellen, zoals: Toen de Here Jezus op aarde was, hoe was toen de situatie in Israël? Hoe was de godsdienstige en politieke situatie? Het heilswerk kan niet losgekoppeld worden van de Joodse geschiedenis. Want, het Nieuwe Testament is, onder inspiratie van de Heilige Geest, geschreven na de opstanding van de Here Jezus en na de uitstorting van de Heilige Geest. Daardoor hebben wij een onjuist beeld gekregen van Christus en zijn werk. Het is voor ons vaak moeilijk te begrijpen dat het volk en vooral de discipelen zo moeilijk te overtuigen waren tijdens de rondwandeling van de Heer van zijn Zoonschap van God en zijn missie. De navolgende studie probeert hierin wat meer duidelijkheid te scheppen en het onbegrip van het volk en de discipelen beter te verstaan. Dat is een complex gebeuren, want zowel Christelijke- als Joodse theologen spreken elkaar tegen en/of weerleggen elkaar. De Bijbel heeft echter het laatste Woord. Dat is des te belangrijker als we niet uit het oog verliezen dat de tijd van de rondwandeling van onze Heer zich kenmerkte door voortdurend debatterende (in het Jodendom overigens heel gewoon, maar in die eeuw tijd extreem veel) en grote verschillen in geloofsinzichten. Als we het hebben over de Farizeeën, dan moeten we niet denken aan een eensgezinde groepering. Je zou het best kunnen typeren dat er vrijzinnige- en conservatieve stromingen waren, met daar tussenin van alles en nog wat. Gelukkig is er het geopenbaarde Woord van God, dat ons de noodzakelijke sleutels aanbiedt. Daardoor wordt, hoop ik, de volle openbaring van Gods Woord nog grootser en rijker voor ons, maar onze houding t.o.v. het Joodse volk en de discipelen wat milder. De diverse geloofsblijdenissen, Nicea, Athanasius, en de Apostolische houden zich bezig met het wie Christus was voor Hij op aarde kwam en Zijn glorieuze overwinning m.b.t. het eeuwige leven, maar over Zijn aards bestaan wordt alleen gesproken over geboorte, kruisiging en opstanding. Echter het Christendom vindt zijn oorsprong in de kennis van de woorden en daden van Christus. Wat waren de historische betekenissen? Wij Christenen benaderen de Evangelieën met een vooroordeel, vanuit de traditie. Maar zouden we die vooroordelen even los kunnen laten en ons concentreren op het Woord en ons trachten te verplaatsen naar de tijd waarin onze Heer leefde? En dat we onze ogen niet zullen sluiten hoe Joods onze Heer was? Dat Hij niet naar een kerk, maar naar de synagoge ging? Hij bad in de tempel en vierde het Pascha enz. Je kunt rustig stellen dat Hij een Joods Theoloog en EEN met zijn volk was. Het onbegrip en verwerping door het Joodse volk lijkt een barrière tussen Zijn Jood zijn en het Joodse volk en wordt eigenlijk door ons Christenen als Christen gezien. Maar dat is ten onrechte. Ook Hij had het geloof van de Joden dat zijn wortels in de Torah heeft. De Torah is Goddelijke wijsheid, die kennis van God en zijn wil openbaart. De bedoeling van deze studies is dan ook te herstellen wat de kerk heeft nagelaten, namelijk het Evangelie te zien vanuit de Joodse achtergrond. In feite is het Christendom Joods. Onze Heer heeft gezegd: "Ik ben de waarheid" (Johannes 14:6). Maar Hij vereenzelvigt Zich met Israël. Wie geloof in het Evangelie vereenzelvigt zich met de Here Jezus, maar als hij dat doet dan vereenzelvigt hij zich ook met het

Joodse volk. In de Christelijke systematische theologie heeft de onderwerpen die zij belangrijk achten gerangschikt. Maar daarin is helaas geen ruimte gemaakt voor de waarde van de Torah en dan zwijg ik maar over de 'vervangings-theologie, dat de kerk in plaats van Israël gekomen is! Het is onbegrijpelijk dat dit in de loop der eeuwen zich zo ontwikkeld heeft en klakkeloos wordt na gewauweld. Christelijke theologen zouden hun dogma's eens opzij moeten durven zetten en het Oude Testament onbevooroordeeld lezen. Dan zouden zij wel op andere gedachten komen. De Bijbel kent geen dogma's wel hoofdthema's en die zijn: God, Christus, Israël, de Torah. En pas als je de Torah - en daarmee het Joodse denken op zich en van onze Heer in het bijzonder begrijpt - kun je de rest van de Bijbel hier aan toevoegen De Torah en de literatuur daar omheen is een onontgonnen terrein, het 'terra incognita' van de Christelijke theologie'. Stern vervolgt: 'als het Christendom het onderwerp Torah niet juist en serieus kan benaderen, heeft het niets te zeggen tot het Joodse volk'. En verder: 'Het waren Joden die het Evangelie naar de volkeren hebben gebracht' en 'veel van wat in het Nieuwe Testament geschreven is, is onbegrijpelijk los van het Jodendom (bijv. de Bergrede)'. Nog een citaat: 'Het Joodse karakter van het Christelijk geloof is duidelijk door het hele Nieuwe Testament heen, maar Paulus maakt het heel duidelijk in de brief aan de Romeinen. Hij schrijft: "In de eerste plaats werden de woorden van God zelf toevertrouwd aan de Joden" (Romeinen 3:2) - dat is dus de Hebreeuwse Bijbel en hij (Paulus) vervolgt: "Het volk Israël werd tot Gods kinderen gemaakt, de Sh'chiena (de gemanifesteerde heerlijkheid van God) is bij hen geweest, de Verbonden zijn van hen, evenals het ontvangen van de Torah, de tempeldienst en de beloften, de Aartsvaderen zijn van hen, en uit hen, wat zijn lichamelijke afstemming betreft, is de Messias voortgekomen" (Romeinen 9:4-5)'. De kijk van veel Christenen ('we zijn vrijgemaakt van de wet') op de Torah is negatief. De algemene gedachtengang is dat het Joodse geloof, vanuit de Torah, puur gebaseerd is op werken en een slaafse gehoorzaamheid. Ook de algemeen heersende gedachte dat het Oude Testament een God van wraak en het Nieuwe Testament een God van liefde is onjuist. Daarmee doen ze En de Torah en het Jodendom tekort. De Torah is meer: het is een manier van leven. Paulus zegt ook: "Deze gebeurtenissen zijn ons ten voorbeeld geschiedt" (1 Corinthiërs 10:6). En in de context is het niet positief, maar de verwijzingen zijn m.i. bedoeld om behalve het negatieve ook het goede eruit te halen. Dat blijkt ook uit andere plaatsen waar Paulus over de Torah spreekt. Bijvoorbeeld Romeinen 7:12: "Zo is dan de wet heilig, en ook het gebod is heilig en rechtvaardig en goed". Voor Christenen geldt Paulus als de eerste 'theoloog'. Deze benadering is onjuist. Het Christendom begint - en eindigt - met Christus. De Here Jezus was de eerste en grootste Theoloog waarop wij ons geloof mogen bouwen. En inderdaad is het - gelukkig - zo dat wij door het volbrachte werk van Christus vrijgemaakt zijn van de wet. Paulus wringt zich in allerlei bochten om dat tot geloof gekomen Joden duidelijk te maken. Voor ons geldt het rusten in het volbrachte werk van Christus, maar voor de Jood, die dat inzicht (nog) niet heeft, moeten wij oppassen niet laatdunkend te denken over de schatten die de Torah in zich bergt. Ook voor ons - prijst God - verlore zondaren. Hoe keek onze Heer aan tegen de Torah? Een schrijnend voorbeeld van ons vooroordeel (met al z'n anti-Semitische uitwassing die dat tot gevolg heeft gehad). Een beroemd hoogleraar zei tegen zijn eerstejaars theologie-studenten zei: dat je om een goed Christen te kunnen zijn, je eerst 'de Jood in je moest doden'. Hij werd - gelukkig - gepareerd door een dappere studente, die haar hand op stak en vroeg: Bedoelt u Jezus? Het is dus een studie over onze Heer vanuit zijn achtergrond en vooral de Bijbel. Voor de meeste Bijbelwetenschappers is Markus het eerst geschreven Evangelie. Aangezien geen van de vier Evangelieën melding maken van een vrouw was de Here Jezus ongetrouwd. Iets wat wel bijzonder was, maar niet iets ongehoords. Algemeen wordt aangenomen dat onze Heer voor Hij Zijn bediening startte op dertigjarige leeftijd Hij het beroep van Zijn vader Jozef heeft uitgeoefend. In Mattheus 13:55 lezen we alleen "is dit niet de zoon van de timmerman?". De lezing van Markus 6:3 "Is dit niet de timmerman, de zoon van Maria?". In het

Aramees, de taal die onze Heer sprak, worden de woorden "timmerman" en "timmermanszoon" ook metaforisch gebruikt. In de Talmoedische gezegden is het Aramese zelfstandig naamwoord naggar: een geleerde of een geleerd man. De bekende Joodse geschiedschrijver Flavius Josephus noemt Hem ook zo. Het zou dus mogelijk zijn dat onze Heer geen hamer heeft vastgehouden in Zijn leven. Het is natuurlijk niet van belang, maar ik probeer hier mee aan te geven dat we er rekening meer moeten houden dat de Here Jezus Aramees sprak (dat was de volkstaal, dus ook de moedertaal van de Here Jezus) en de Evangelieën in het Grieks zijn geschreven. Als ik nog een stapje verder ga, dan heeft onze Heer ook Galilees gesproken, dat was een van de dialecten (Mattheus 26:73). Nazareth, de plaats waar hij opgroeide, lag in Galilea en Hij heeft daar ook tijdens Zijn bediening veelvuldig vertoefd. Het Galilese dialect viel niet onder het 'algemeen beschaafd Aramees'. Bijv. Lazarus is de vertaling in Galilees dialect van Eliëzer. Ik zal u een voorbeeld geven uit de Talmoed: En Galileër kwam op de markt in Jeruzalem om iets te kopen wat hij 'amar' noemde. De koopman zei toen: Wat wil je nu Galileër? Wil je rijden op een ezel (=hamor) of wil je wijn (=harmar), of wil je wol (=amar), of wil je een lam om te offeren (=immar). Het Galileesch accent was dus berucht. Dat vinden we ook in de Bijbel bij de verloochening van Petrus. Daar wordt gezegd door iemand die hem vraagt of hij ook bij onze Heer hoort: "Waarlijk, ook gij behoort tot hen, want ook uw uitspraak verraadt u" (Mattheus 26:73). Voor alle duidelijkheid ik geloof onvoorwaardelijk in de inspiratie van Gods Geest van de Bijbelschrijvers en het enige doel is aan te tonen dat de Schrift nog rijker is dan wij denken. De Evangelieën beschrijven de Here Jezus als een geliefd spreker waar mensen graag naar luisterden. De missie was duidelijk: "Ik ben slechts gezonden tot de verloren schapen van het huis Israëls" (Mattheus 15:25). Hij kwam voor de door Farizeeën en schriftgeleerden verwaarloosde eenvoudigen. In Israël richtte Hij Zich bij voorkeur tot de niet-ontwikkelden, armen, zondaars en de sociaal-verworpenen. Wij moeten onze Heer in eerste instantie leren zien als Iemand die Zich betrokken voelt bij menselijke ervaringen en te midden van zijn eigen volk. Hij zag hen als schapen zonder herder (Ezechiël 34:11,12). De heidenen (niet-Joden) lijken er niet best af te komen in sommige fragmenten van de Evangelisten. Woorden van onze Heer als: "Geef het heilige niet aan de honden en werpt uw paarden niet voor de zwijnen, opdat zij die niet vertrappen met hun poten, zich omkerende, u verscheuren (Mattheus 7:6). Maar als we de context lezen (1-5), waar het gaat over oordelen, dan verstaan wij deze woorden beter en hoeven we ons niet persoonlijk beledigd te voelen. Onze Heer sloot aan bij het spraakgebruik van zijn landgenoten. Het heeft in ieder geval niets te maken met het feit dat het Evangelie niet ook voor niet-Joden zou zijn. Als de Syrofenische vrouw bij Hem komt zegt Hij: "Laat eerst de kinderen verzadigd worden want het is niet goed het brood der kinderen te nemen en het de honden voor te werpen" (Markus 7:27). Jezus hield vast aan de bijzondere plaats van zijn eigen volk. En hij voldoet aan het verzoek van de vrouw (30). Dus ook hier gaat het om het algemeen geldend spraakgebruik. Tegen de bezetene uit het land der Garasenen, die bij Hem wil blijven zegt Hij: "keer terug naar uw huis" (Lukas 8:39). Aan hen moet hij vertellen wat God allemaal gedaan heeft in zijn leven. De tijd voor de niet-Joden was (nog) niet aangebroken. Onze Heer instrueert de discipelen: "Wijkt niet af op een weg naar heidenen, gaat geen stad van Samaritanen binnen" (Mattheus 10:5). Ook hier geldt: de boodschap eerst aan het Joodse volk, zij zijn Gods volk. Er worden niet individuele heidenen of Samaritanen bedoeld, maar hun opdracht is de grenzen van het Joodse land niet te overschrijden. Deze woorden leiden tot een conflict, want ook niet-Joden werden door Hem genezen en de boodschap in de Evangelieën is in de eerste plaats voor het volk Israël, maar kent toch genoeg universele gedachten. Hoewel inderdaad de boodschap voor het volk Israël was en Hij tot hen gezonden was, gaat het mij te ver om de Evangelieën alleen te betrekken op de Joden. In Gods heilsplan was al voorzien dat de Joden de Messias zouden afwijzen en het universele heilsplan lezen we op genoeg plaatsen in het Evangelie. In het bijzonder bij Johannes. Johannes 3:16 "Want alzo lief heeft God de wereld gehad, dat

Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder, die in Hem gelooft, niet verloren ga, maar eeuwig leven hebbe". En Johannes 8:12 "Ik ben het licht der wereld". Ook in vele gelijkenissen wordt duidelijk gemaakt dat uiteindelijk de heidenen, na de afwijzing door de Joden, het Evangelie zullen ontvangen. De kerk is weer doorgeslagen naar de andere kant door te stellen dat de kerk de plaats van Israël heeft ingenomen. Israël is - tijdelijk - terzijde geschoven, maar is en blijft Gods volk: "aldus zal gans Israël behouden worden" (Romeinen 11:26) en "Hij zal ons na twee dagen doen herleven, ten derden dage zal Hij ons oprichten en wij zullen leven voor zijn aangezicht" (Hos. 6:2). De Bijbel staat vol beloften voor het volk Israël, waarvan we reeds een aantal in vervulling zien gaan. De kern van Zijn boodschap tot hen was: "De tijd is vervuld en het Koninkrijk Gods is nabijgekomen. Bekeert u en gelooft het evangelie" (Markus 1:15). Zijn ethische boodschap was gericht aan en voor allen. Dat gold - in principe - ook voor de gelijkenissen. In principe, omdat Hij soms in eerste instantie de geestelijke leiders van het volk aansprak, maar over hun hoofden heen het volk en ons. De benadering van de Here Jezus was anders dan die van de rabbi's die meer de leer doorgaven zoals zij dat weer geleerd hadden van hun leermeesters. "Hij leerde hen als gezaghebbende, en niet als de schriftgeleerden" (Markus 1:22). Ook de wonderen die onze Heer verrichtte bracht de schare in beweging: "En er kwam verbazing over allen en zij spraken erover tot elkander en zeiden: Wat voor spreken is dit? Want Hij legt met gezag en macht aan de onreine geesten zijn bevelen op" (Lukas 5:36). De 'populariteit' van onze Heer was het grootst in Galilea. In Judea en Jeruzalem was het enthousiasme minder groot. Judeërs zagen Galileërs ook meer als lompe boeren. Dat gold zeker voor de priesterklassen. Dit verklaart ook het dispuut dat we lezen in Johannes 7:41,42 waar het gaat om de vraag waar de Messias vandaan zou komen. "De Christus komt toch niet uit Galilea?". "Zegt de Schrift niet, dat de Christus komt uit het geslacht van David en van het dorp Bethlehem?". Als Nicodemus (Johannes 3) het voor de Here Jezus opneemt, wordt hem geantwoord: "zijt gij soms ook uit Galilea?" (Johannes 7:52). Veel theologen hebben zich gebogen over de verhouding Jezus - Johannes de Doper. Er is duidelijk sprake van een vriendschapsband, hoewel beiden discipelen hadden (Markus 2:18-20). De Here Jezus zegt van Johannes: "Voorwaar, Ik zeg u, onder hen, die uit vrouwen geboren zijn, is er niemand opgestaan groter dan Johannes de Doper", om daar dan direct na toe te voegen: "maar de kleinste in het Koninkrijk der hemelen is groter dan hij" (Mattheus 11:11). Dat lijkt merkwaardig, maar ook hier brengen het Hebreeuws en Aramees duidelijkheid. "De kleinste" kan gebruikt worden in chronologische zin om de jongste of laatste in een serie aan te duiden. Dat zou kunnen betekenen dat de woorden van onze Heer zo uitgelegd moeten worden: Johannes was een groot man, maar Ik ben groter. Er zijn verschillende pogingen gedaan of complotten gesmeed om de Here Jezus te doden, die mislukten (o.a. Lukas 4:29, Markus 3:6, Johannes 5:18). In Jeruzalem is het uiteindelijk gelukt. Als de Heer gevoerd wordt naar Pontius Pilatus willen zij niet hun bevindingen bevestigd zien, maar komen ze met een nieuwe beschuldiging. De Heer was een politieke onruststoker die pretendeerde "de Koning der Joden" te zijn (Mattheus 27:11). Hij werd niet veroordeeld vanwege een godsdienstige aanklacht, maar vanwege een wereldlijk, politiek feit. Onze Heer was in de ogen van de heersers van Jeruzalem een politieke verdachte omdat Hij uit Galilea kwam. Na de veroordeling tot de letterlijk en figuurlijk schandelijke kruisdood volgde de opstanding. Hoewel onze Heer vaak sprak over Zijn opstanding speelde een lichamelijke opstanding in de prediking van Jezus geen rol van betekenis. Dat verklaart het aanvankelijke ongeloof bij de discipelen. Het opstandingsgeloof van de discipelen beperkte zich tot het geloof in de opstanding in het eeuwige leven (Lukas 18:33,34). De vier Evangelisten verhalen verschillend rond de gebeurtenissen rond de opstanding en daarna. Bij alle vier vinden we echter expliciet het gegeven dat het graf waarin de Heer gelegd LEEG was.

2. DE GALILEËR

De daden en verkondiging van de Heer staan in de Evangelieën (terecht) centraal. Er wordt weinig aandacht geschonken aan achtergrondinformatie. Joodse literatuur en bronnen kunnen die ons wel verschaffen en ons verstaan van de Evangelieën verdiepen. De eerste eeuw na de geboorte Christus kenmerkt zich door de stroming van het post-bijbelse Jodisme. Op het eerste gezicht ligt het invoegen van onze Heer in het Jodisme voor de hand. Honderden jaren waren voorbijgegaan sinds het optreden van de laatste profeet van de Tenach (Maleachi). Het was het tijdperk van 'het zwijgen Gods'. De bron van het Jodisme vinden we in Jeruzalem. Galilea kende zijn eigen bijzondere verleden, maar ook het politieke-, sociale- en economische leven onderscheidde zich van de rest van Palestina. De botsing tussen de Here Jezus en de religieuze en wereldse autoriteiten buiten Galilea was voor een deel te wijten aan het feit dat hij een Galileër was en als zodanig bekend stond. Geografisch gezien was dit noordelijkste deel van Palestina een klein eiland midden van vijandig gezinde zeeën. Niet alleen door heidense volken ten noorden, oosten en westen, maar ook ten zuiden lag het gescheiden van Judea door de vijandige Samaritanen. Galilea voerde eigenlijk een autonoom bewind. De naam Galilea komen we voor het eerst tegen in Jozua 20:7. In de 8e eeuw voor Christus schrijft de profeet Jesaja in 8:23 over "de overzijde van de Jordaan, de landstreek (galil) der heidenen". Schitterend is dan het volgende vers te lezen: "Het volk dat in duisternis wandelt, ziet een groot licht, over hen die wonen in een land van diepe duisternis, straalt een licht" (9:1). Je zou Judea en Galilea kunnen vergelijken met de verhouding Engeland - Schotland. Het was het deel dat zich het meest verzette tegen de Romeinse overheersing. De navolgende gegevens zijn hoofdzakelijk ontleend aan de bekende Joodse geschiedschrijver Flavius Josephus. Judea werd vanaf het jaar 6 geregeerd door een vorst die rechtstreeks door Rome benoemd werd. Galilea bleef onder de aangestelde landvoogd uit het Herodiaanse geslacht. Tussen de twee heersers van Juda en Galilea boterde het niet erg tot de dag van Jezus veroordeling. "En Herodes en Pilatus werden op diezelfde dag met elkander bevriend, voor die tijd leefden zij in vijandschap met elkander" (Lukas 23:12). Dat vond mede zijn oorzaak dat Judea helemaal onder Romeins bewind was komen te vallen (voor het jaar 6 werd ook Judea geregeerd door een door Rome geaccepteerde vazal uit het Herodiaanse geslacht). Judea viel geheel onder de Romeinse rechtspraak, financieel- en militair bewind. De macht van het Sanhedrin en de aristocratische overspriesters was danig ingeperkt. Galilea bleef dat allemaal bespaard en leefde min of min op de oude voet verder. De invloed van Rome werd in Galilea pas echt merkbaar vanaf het jaar 44 na Chr. Galilea kende ook zijn eigen raad en gerechtshof (net als het Judese Sanhedrin telde het zeventig leden), dat in 57 voor Chr. werd ingesteld door Gabinus in de hoofdstad van Galilea: Sepphoris. Het Galilea ten tijde van onze Heer was dicht bevolkt en behoorlijk welvarend. Dit laatste vond zijn oorzaak in de vruchtbare grond en inzet van de bewoners om daar alles uit te halen. Een belangrijk export-product was olijfolie. Ook de visserij was een belangrijke bron van inkomsten. Dit alles gaf, samen met de geschiedenis, de Galileërs een trots en onafhankelijkheidsgevoel Galilea moet je eigenlijk ook weer in twee delen verdelen: een Boven- en een Beneden Galilea, maar het voert te ver om daar dieper op in te gaan. In ieder geval was Galilea het gebied waar de Romeinen de meeste moeite mee hadden. Een van de discipelen behoorde ook (oorspronkelijk?) bij een groep vrijheidsstrijders: Simon de Zeloot (Mattheus 10:4). Ook wat het navolgen van de Joodse leer lieten de Galileërs zich niet alles door de rabbijnen voorschrijven. De invloeden en contacten met de omliggende volkeren zullen hier niet vreemd aan zijn. Nu begrijpen we ook beter dat vele voorbeelden en woorden die de Here Jezus sprak betrekking hadden op de landbouw. De stad en het stadsleven spelen in Zijn onderwijs nauwelijks een rol. Het is ook opvallend, dat in de Evangelieën de grotere steden van Galilea niet genoemd worden. Bijv. Sepphoris, de hoofdstad, lag slechts enkele kilometers van Nazareth. Ook Tiberias, een nieuwe stad, die door Herodes Antipas gebouwd was, wordt niet vermeld als plaats waar onze Heer

opgetreden zou hebben. Alleen het meer van Tiberias speelt een rol.

3. DE HERE JEZUS EN HET JUDAISME

Een belangrijk onderdeel van de bediening van de Here Jezus was het genezen van de lichamelijk- en geestelijk zieken. "Zij, die gezond zijn, hebben geen geneesheer nodig, maar zij, die ziek zijn. Ik ben niet gekomen om rechtvaardigen te roepen, maar zondaars" (Markus 2:17). Hier lag al een botsing met het Jodaisme, dat genezing als een Goddelijk monopolie (Exodus 15:26, Deuteronomium 32:39). Het invoeren van de hulp van een dokter werd gezien als een gebrek aan geloof. "Doch zelfs in zijn ziekte zocht Asa geen hulp bij de HERE, maar bij de heelmeesters" (2 Kronieken 16:12). Alleen priesters en profeten mochten optreden als Gods gedelegeerden gevallen van ziekte. De profeten Elia, Elisa en Jesaja staan hierom bekend (1 Koningen 17:17-24, 2 Koningen 4:32-37, 2 Koningen 5:1-14) 2 Koningen 20:7, Jesaja 38:22). Pas in de 2e eeuw na Chr. ging men zien dat de kennis van doktoren tot eer van God waren. Hoewel de eerste opdracht bleef: het bidden tot God, gaven en offers brengen en boetedoening. De dokter begon zijn behandeling ook altijd met gebed. In de dagen dat onze Heer op aarde was, werd de duivel gezien als oorzaak van ziekte en zonde. Het idee dat demonen verantwoordelijk waren voor geestelijke en lichamelijke ziekten lag diep verankerd in het Joodse geloof. Vermoedelijk speelde de invloed van de ballingschappen hier een rol in. Vooral de apocriefe boeken gaan hier dieper op in. In het Jodaisme zag men de hulp van engelen als noodzakelijk om de demonen te overwinnen. De Essenen, een sekte die in de tijd van onze Heer actief was, stonden bekend om hun esoterische gebruiken, d.w.z. leerstellingen die slechts voor ingewijden of meer ontwikkelden toegankelijk waren. De reeds genoemde Flavius Josephus is geruime tijd lid van de Essenen geweest. Hij bracht de naam Essenen dan ook in verband met genezers van lichaam en ziel. Als de Here Jezus wordt aangevallen op het feit dat Hij boze geesten uitdrijft vraagt Hij aan de Farizeeën in welke naam zij dat doen (Mattheus 12:27, Lukas 11:19). De Heer wordt beschuldigd dat Hij boze geesten uitdrijft in de naam van Beëlzebub, de overste van de demonen (Markus 3:22, Mattheus 9:34, 12:24, Lukas 11:15,18). De discipelen van onze Heer dreven in Zijn naam de demonen uit (Lukas 10:17,20). Deze handelwijze bracht de machteloze rabbijnen in verlegenheid. De Heer gebruikte geen ingewikkelde rituelen. Hij gebruikte slechts woorden van macht. In het Oude Testament lezen we alleen van David dat hij in staat was de boze geest bij Saul te doen verdwijnen (1 Samuel 16:14-23). Er zijn Joodse uitleggers die ook aan Daniël de gave van genezing geven van de boze geest van koning Nebukadnezar op grond van Dan. 4:27. Dit aan de hand van Aramese teksten, die het woord 'gazer' aan hem toeschrijven. Een woord dat vier keer voorkomt in het boek Daniël. Een woord dat zowel uitgelegd wordt als waarzegger als goddelijk. Dit is van belang i.v.m. de genezing van de verlamde (Markus 2:1-12) waar de Here Jezus zegt: "Kind, uw zonden worden vergeven" (5). Dit werd gezien als godslastering (7). Maar de schriftgeleerden waren ook op de hoogte van de uitleg van Dan. 4 waar het verband tussen vergeven en genezen gelegd wordt. Onze Heer voegt er aan toe: "Opdat gij mag weten, dat de Zoon des mensen macht heeft op aarde zonden te vergeven - zeide Hij tot de verlamde: Tot u zeg Ik, sta op, neem uw matras op en ga naar uw huis" (10,11). Onze Heer geeft hem zijn liefde, acceptatie en vergeving, die de verlamde wanhopig nodig had. Dat de rabbi's in verlegenheid achter bleven was hun probleem. Zoals al gesteld was het slechts een uitwendige godsdienst van veel vriendjespolitiek. In ons rationele westerse denken zijn wonderen iets bovennatuurlijks. Als wij ons verplaatsen in de Joodse gedachtewereld, dan moeten we begrijpen dat het begrip 'wonder' heel anders benaderd werd. Het begrip werd als het ware omhelsd. Immers Gods macht is onbeperkt. De erfenis van het Joodse volk behelst een geloof in een soevereine God die goed is en die wonderen verricht om zijn volk te redden en te helpen. Het hele Oude Testament staat hier vol van, zowel voor het volk als geheel (Exodus 14:21-31) als individueel (Jesaja 38:1-8) en zo zijn er talloze voorbeelden te noemen.

Ook de Talmud (samenvattingen van rabbijnse discussies en beslissingen) vermelden wonderen die volgden op het gelovig gebed. Er werd nooit ophef over gemaakt, alle eer kwam aan God. Ook hier zien we een duidelijk verschil: Waren de wonderen die de rabbi's ervaarden het antwoord op een gelovig gebed bij onze Heer was er geen sprake van een gebed voor een wonder. In deze context is de genezingsbediening van onze Heer dus ook onvergelijkbaar. Het is Goddelijke soevereiniteit en het openbaart het Koninkrijk van God met Gods plan heelheid te creëren naar lichaam ziel en geest in het leven van ieder individu. Zoals al geschreven had het traditionele Jodaisme had veel moeite met wonderen in die tijd. Zij stonden ook sceptisch tegenover het charismatisch Jodaisme dat wel open stond voor wonderen. Er waren in de tijd veel 'wonder-werkers', maar die werkten op een totaal andere wijze dan de Joodse traditie en onze Heer. De schriftgeleerden moeten zich voortdurend afgevraagd hebben hoe het toch mogelijk was, dat iemand zulke bovennatuurlijke krachten had, zonder hocus-pocus te gebruiken. Zij zullen hebben moeten erkennen dat er Goddelijke kracht in het spel was en dat onze Heer de oude profetische lijn voortzette. Maar zij konden het feit dat onze Heer zelfs op de sabbat genas (Mattheus 12:9-14) niet rijmen met een Messiaanse bediening, want die zou zich onberispelijk aan de Wet houden. De oer-oude traditie kende aan Godsmannen de macht toe dat hun gebeden verhoord werden en wonderen konden verrichten en dat zelfs de natuurkrachten aan hen onderworpen waren, zoals bijv. bij Elia (1 Koningen 17:1). Waarom geloofden ze dan niet in de Here Jezus? De oorzaak moet gevonden worden in het feit dat Hij Zich niet stoorde aan de geestelijke wetten die gevolgd werden. Zo was eten met ongewassen handen en contact met een dood lichaam verboden. Onze Heer legde de accenten op andere, wezenlijke onderdelen van het geloof. Dat roept natuurlijk wel de vraag op of onze Heer het niet zo nauw nam met de Wet? Die vraag beantwoordt Hijzelf: "Ik zeg u: Eer de hemel en de aarde vergaat, zal er niet EEN jota of EEN tittel vergaan van de wet, eer alles zal zijn geschied: (Mattheus 5:18). Onze Heer leefde helemaal vanuit de Torah en de Tien Woorden (Exodus 20) hadden niets aan kracht ingeboet. Wat wel veranderd was, dat was oprechte verhouding van mens tot God. Onze Heer ging als het om vragen over het houden van de Wet of als men Hem 'betrapte' op een overtreding ook altijd vriendelijk uitleg geven. In zijn weerwoord legde Hij de nadruk op de halakhah. Dat is de wijze waarop de weg die een mens bewandelt met God. Bovendien was men weliswaar in het bezit van geschreven wetsrollen van Mozes en de Profeten (hoewel er nog geen canon was vastgesteld), door de eeuwen heen was er een uitgebreidere 'mondelijke Torah' ontstaan waarin door de rabbi's naast de oorspronkelijke door Mozes overgeleverde voorschriften er talloze bijgekomen waren. Over die uitbreiding werd over en weer getwist, dus als onze Heer daarover aangevallen werd, was dat geen uitzondering. Een voorbeeld: een besnijdenis verrichten was werk. Viel de achtste dag, de dag van de besnijdenis op een sabbat, hoe moest men dat dan oplossen. Aangezien de geschreven Torah daar geen oplossing voor bood, moest daarover beslissingen genomen worden (Johannes 7:22,23). U begrijpt, die waren niet unaniem. De halakhah leerde dat de besnijdenis boven de sabbat ging. Als het om discussies over godsdienstige aangelegenheden ging moeten die eigenlijk gelezen worden in de historische, Joodse context. Dat geldt trouwens voor veel van door Jezus uitgesproken woorden. Het zou een verhelderend blik geven op veel vragen waar wij Christenen mee worstelen. Bijvoorbeeld in Lukas 16:18 zegt onze Heer: "Een ieder, die zijn vrouw wegzendt, en een ander trouwt, pleegt echtbreuk, en wie een vrouw, die door haar man weggezonden is, trouwt, pleegt echtbreuk". In Deuteronomium 24:1,2 leren we dat dit onder sommige omstandigheden mogelijk was. Deze wet was bedoeld om - de hoog in aanzien staande - eenheid van het gezin te bewaren. Het was geen 'uitweg' om te scheiden, maar juist een wet om echtbreuk te ontmoedigen Net als in onze dagen was het soms voor een man aantrekkelijk om te scheiden om een jongere vrouw te kunnen trouwen. Dat is waar de Heer hier op doelt. Het huwelijk was en is een heilige zaak. Zelfs als iemand in deze situatie naar de letter van de wet handelt, breekt hij de geest van de wet. De Heer probeert duidelijk

te maken dat veel echtscheidingen voorkomen kunnen worden door niet op zoek te gaan naar een ander, maar weer met elkaar te communiceren. Veel huwelijken die eindigen in scheiding zouden gered kunnen worden met goede wil van beide kanten. Onze Heer probeert hier duidelijk te maken dat de Torah geïnterpreteerd moet worden in het licht van ons kwetsbaar mens-zijn en dat de Torah die kwetsbaarheid beschermt. Als een partner op zoek gaat naar een ander dan is het hoge doel van de Wet opgeheven.

4. DE GEBOORTE EN AANVANG VAN ZIJN BEDIENING

De geschiedenis van de geboorte van onze Heer stemt overeen met het Joodse geloof betreffende Gods plan van redding en de beloofde komst van de Messiaanse Verlosser. De geboorte is geen gewone aangelegenheid. Hij is omgeven door profetie en boodschappen van engelen. Het lied van de engelen, dat vermeld wordt in Lukas 2:14 drukt het innerlijk verlangen van de gelovige Joden uit met betrekking tot de komst van de Messias. Helaas hebben niet alle (Christelijke) vertalers de Joodse achtergrond goed begrepen. De Joodse structuur is drievoudig: 1. "Ere zij God in de hoge", 2. "vrede op aarde en 3. "bij mensen des welbehagens". In veel vertalingen is het echter helaas in tweeën geknipt: 1. "Ere zij God in de hoge", 2. "vrede op aarde bij mensen des welbehagens". De eerste, en vanuit Joods oogpunt juiste weergave, geeft het profetische universele karakter van de komst van de Messias aan. Het welbehagen, letterlijk welgevallen, is voor alle mensen. God heeft behagen in de mens. De tweede weergave sluit een beperking in, namelijk dat het bestemd is voor bepaalde groep mensen, de mensen van het welbehagen, die welwillend zijn en dat is dus beslist niet wat En in het Joodse denken over de Messias En in de woorden van de engelen bedoeld is We bouwen dus verder op de juiste weergave. Belangrijke Bijbelse figuren, die door God voor een bijzondere taak tot verlossing werden uitgekozen, werden vaak onder bijzondere omstandigheden geboren. Redding en verlossing worden mogelijk gemaakt door God doordat God een individu zelfs in de moederschoot apart zet voor zijn Goddelijke taak. Voorbeelden zijn Abraham (Genesis 21:1,2), Simson (Richteren 13:3,24) en Samuël (1 Samuel 1:2,20). Volgens de Joodse overlevering is ook zoiets dergelijk het geval geweest bij Mozes, maar de Bijbel geeft daar geen informatie over, dus geef ik het alleen ter kennisgeving door. De geboorte van onze Heer is voorafgegaan door de wonderlijke geboorte van Johannes de Doper. Ook hier greep God bovennatuurlijk in (Lukas 1:5-25). Zijn bediening zou de wegbereider voor onze Heer worden. De gedachte dat de komst van de Messias aangekondigd zou worden door engelen was in het Jodendom een in brede kring aanvaarde gedachte. De engelen beginnen tegen de eenvoudige herders te zeggen: "Weest niet bevreesd, want zie, ik verkondig u grote blijdschap, die heel het volk zal ten deel vallen" (Lukas 2:10). De uitspraak "heel het volk" zou ons op het spoor kunnen zetten dat het allen voor Israël bestemd zou zijn. In ieder geval is men het erover eens dat deze blijde boodschap over de grenzen van Israël is heen getild. En daarom is die driedeling ook zo belangrijk. De boodschap is voor alle mensen, en dan niet de groep waar God behagen in zou scheppen omdat zij het Evangelie geloven, maar voor heel de wereld, al zijn schepselen. Dit wordt onderstreept door Jesaja 6:3 waar de serafs roepen: "Heilig, heilig, heilig is de HERE der heerscharen, de ganse aarde is van zijn heerlijkheid vol". God wordt driemaal heilig genoemd. Ook vinden we de drievoudige structuur terug in zegeningen en ook in gewone volksverhalen. De Aramese Targum (de Aramese vertaling van het Oude testament) van Jesaja 6:3 vertoont een opvallende gelijkenis met Lukas 2:14. Ook hier vinden we de drievoudige structuur terug: 1. 'Heilig in de hoogste hemel, het huis van zijn aanwezigheid', 2. 'Heilig op de aarde, het werk van zijn hand en 3. Heilig tot in eeuwigheid is de Heer der heerscharen, de ganse aarde is vol van zijn glorie'. Het lied van de engelen aan de herders reflecteert aan de drievoudige vaste reeks van gebeden (litanie) van de engelen in Jesaja's visioen in de Joodse traditie. En niet alleen het drievoudige,

maar ook de inhoud komt overeen en dat is veel belangrijker. Om de boodschap van de engelen aan de herders goed te kunnen begrijpen zullen we de kern moeten vinden van de betekenis van het Joodse woord voor vrede. (Want de engelen hebben natuurlijk deze woorden niet in het Grieks tegen de herders gezegd). Het woord dat in de N.B.G.-vertaling is weergegeven met "welbehagen", maar dus eigenlijk welgevallen betekent is de Griekse vertaling 'eudokia' van het Hebreeuwse woord 'ratzon'. En dit komt zes en vijftig keer voor in het Oude Testament. In tenminste zevenendertig gevallen heeft het betrekking tot iets waar God 'plezier' in heeft. Het is ook verbonden aan zijn zegen Heel mooi vinden we dat in Deuteronomium 33:24: "Van Aser zeide hij: Gezegend zij Aser onder de zonen, hij zij bemind (ratzon) bij zijn broeders". De betekenis wordt nog mooier en dieper als we ontdekken dat het woord 'ratzon' verbonden is aan Gods wil. Dus als onze Heer zijn discipelen leert bidden: "uw wil geschiedde, gelijk in de hemel also op de aarde" (Mattheus 6:10), dan is het woord "wil" in het Hebreeuws hetzelfde woord 'ratzon'. Het wijst op Gods hoogste doel en zijn behagen daarin. Het drukt uit wat in Gods hart is: Hij wil dat alle mensen zijn vrede en verlossing zullen smaken. De geboorte van de Messias betekent dat die vrede geproclameerd wordt. Gods genade wordt geopenbaard voor alle mensen. De missie van onze Heer resoneert in het gezang van de engelen: "Ere zij God in de hoge, en vrede op aarde bij mensen (en dan vertaal ik even letterlijk) waarin God een welgevallen heeft".

5. HET KONINKRIJK DER HEMELN

De Here Jezus zag het Koninkrijk der hemelen als een actieve macht in deze wereld die bekrachtigd werd door Gods kracht. In de Evangelieën wordt onze Heer afgeschilderd als een Iemand die de kracht van God ervaart als Hij het volk onderwijst. Ook hier vinden we een tegenstelling. Hij zegt: "Sinds de dagen van Johannes de Doper tot nu toe breekt het Koninkrijk der hemelen zich baan met geweld en geweldenaars grijpen ernaar" (Mattheus 11:12). Dit heeft uitleggers de mogelijkheid geboden politieke motieven te zien in de bediening van onze Heer. Dat is natuurlijk onzin want deze woorden staan haaks op "houdt vrede met elkander" (Markus 9:50) en "Zalig de vredestichters, want zij zullen kinderen Gods genoemd worden" (Mattheus 5:9). Ook het Oude Testament is heel duidelijk: wijk van het kwade en doe het goede, zoek de vrede en jaag die na" (Psalm 34:15). De context maakt duidelijk dat het hier gaat om de situatie rondom Johannes de Doper, die uiteindelijk gedood zal worden door Herodes (Mattheus 14:1-12). Wat onze Heer probeert duidelijk te maken is dat het Koninkrijk met kracht en macht, als een storm, doorbreekt en een geweldige slag toebrengt aan de heerschappij van de satan (vgl. 4,5, 12:28,29). Johannes de Doper heeft gehandeld als degene die een bres in de muur van de satan heeft geslagen Micha 2:13 De doorbreker trekt voor hen op, zij breken door de poort en gaan daardoor uit, en hun koning trekt voor hun uit, en de HERE aan hun spits". Zowel Johannes als zijn discipelen wachten op het vervolg (en hebben daarom hun twijfels (Mattheus 11:2-6): het aanbreken van het Koninkrijk. De verwachtingen van Johannes en zijn discipelen zullen niet vervuld worden. En ook zij zitten met de vraag: Wie is Hij? Het Koninkrijk zal inderdaad met grote macht baan breken, maar het is meer een innerlijke macht dan een uitwendige. Immers de bediening van onze Heer ontwikkelt zich in onderwijs om te leven naar Gods wil en brengt heling voor een lijdende wereld en zal eindigen aan het kruis. De woorden van de profeten worden vervuld: Jesaja 28:18,19: Te dien dage zullen de doven Schriftwoorden horen, en van donkerheid en duisternis verlost, zullen de ogen der blinden zien. En ootmoedigen zullen steeds meer vreugde hebben in de HERE, en de armsten onder de mensen zullen juichen in de Heilige Israëls" (Jesaja 29:18,19) en "Sterkt de slappe handen en verstevigt de knikkende knieën. Zegt tot de versaaften van hart: Weest sterk, vreest niet, zie, uw God zal komen met wraak, met de vergelding Gods, Hij zal komen en Hij zal u verlossen. Dan zullen de ogen der blinden geopend en de oren der doven ontsloten worden, dan zal de lamme springen als een hert en de tong van de stomme zal jubelen" (Jesaja 35:3-6) De Heer geeft zijn luisteraars geen definitie volgens het

woordenboek over wat het Koninkrijk is. Hij vertelt zijn luisteraars in eenvoudige, maar gloedvolle gelijkenissen de betekenis. Is het voor ons nog mogelijk om onbevangen te luisteren naar zijn gelijkenissen? Is ons vooroordeel al niet zo vast dat we de boodschap missen? Is het mogelijk om de gelijkenissen te beluisteren in de omgeving in situatie waarin ze uitgesproken werden? De uitleggingen zijn velerlei en in z'n totaliteit alleen maar verwarrend. Enkele opvattingen over het Koninkrijk: het zal pas z'n vervulling krijgen in het Vrederijk, het wordt in elke menselijke poging goed te doen vandaag al zichtbaar, het is het leven na dit leven, het is er al maar toch nog niet, ze zijn alleen voor de Joden, ze zijn gericht tegen de Farizeeën enz. Wat is de waarheid? Ik zal me er niet aan wagen om DE oplossing te geven. Alle gelijkenissen hebben mij wel wat te zeggen. In mijn opinie is "het Koninkrijk der hemelen" in het begin een "mosterdzaadje" dat uitgroeit tot "een boom" (Mattheus 13:31-33). Ik verwonder me nog dagelijks dat ik - door genade - Christen mag zijn en als die verwondering stopt wordt het tijd me zorgen te maken over het Koninkrijk der hemelen. Als je om je heen kijkt lijkt het inderdaad niets, maar het eindresultaat!!! De kracht en macht van het Zaad ("Die het goede zaad zaait, is de Zoon des mensen, de akker is de wereld" (Mattheus 13:38, vgl. Genesis 3:15) is zo oneindig groot, dat kan niet mis gaan. En dat zaad zit in ons. Het Koninkrijk der hemelen is Gods regeren over de ganse schepping, dat zich nu al openbaart in het verlossende Evangelie De genoemde tekst uit Micha heeft een diepe betekenis. Welke tegenstand er ook komt. De bres is geslagen en de Koning trekt - door lijden heen - op naar het hemelse Jeruzalem en de mensheid zal de HEER volgen die voorop gaat, totdat allen in zijn glorie verenigd zijn.

6. JOODSE GENADE IN DE GELIJKENISSEN VAN JEZUS

A. De gelijkenis van de arbeiders in de wijngaard Het Joodse gezichtspunt op het Karakter en de Genade van God vinden we terug in de gelijkenis van de arbeiders in de wijngaard (Mattheus 20:1-16). Deze gelijkenis is het fundament voor alle gelijkenissen. Hoe leren mensen God kennen? Is God een 'Werkgever' die loon betaalt? Is Hij Iemand die een pistool in zijn hand houdt en zegt: nu doe je het, want anders? Zonder inzicht in het Joodse denken kunnen we de diepte van de boodschap van deze gelijkenis niet verstaan en daarmee ook niet het Goddelijke karakter ervan. Als Christenen hebben wij de neiging God los te zien van de Joodse achtergrond van onze Heer. Net als alle gelijkenissen moet je deze lezen in hun oorspronkelijke Joodse omgeving. Het beeld dat de gelovige Jood van God had, was niet anders dan dat van Jezus. De beschrijving van de situatie klonk de hoorders heel bekend in de oren. Jesaja 5:1 "Ik wil van mijn geliefde zingen, het lied van mijn beminde over zijn wijngaard". En wat de dagloners betreft: Zo ging het altijd. Zij hadden ook begrip voor het standpunt van de arbeiders die het eerst aan het werk gegaan waren. Deze situatie was velen van hen zelf vaak genoeg overkomen. Arbeiders die per dag ingehuurd werden, vormden de onderlaag van de economische structuur. Ze verdienden een mager loontje en waren afhankelijk of er werk was. Toch moesten ze hun gezinnen onderhouden. Ja, als er geoogst moest worden, dan was er werk genoeg. Het dagloon bedroeg EEN schelling. Dat was het minimum dat een gezin nodig had om te kunnen (over)leven. Het loon moest dezelfde dag betaald worden (Leviticus 19:13). Het conflict in deze gelijkenis gaat om een loongeschil. De hoorders luisterden gespannen toe. Geld heeft de mens altijd beziggehouden en de vragen wat een rechtvaardige beloning is, nodigde de luisteraars uit zich betrokken te voelen bij de oplossing van het geschil. De arbeiders zijn boos op hun werkgever. Hij heeft hen 's morgens vroeg gehoord, maar omdat de oogst niet op tijd binnen gehaald zou kunnen worden, huurde hij nog andere arbeiders. Zelfs "omstreeks het elfde (!) uur" (6) blijken er nog arbeidskrachten nodig. Aan het eind van de dag volgt de uitbetaling. De kleur van de gelijkenis neemt toe dat de werkgever begint met het uitbetalen van de laatst gehuurden. De toehoorders trokken hun wenkbrauwen op. Dat zij betaald werden voor hen die

de hele dag gewerkt hadden is tot daar aan toe, maar als zij zien dat alle arbeiders even veel krijgen, dan voel je de spanning stijgen onder de toehoorders. Terecht wilden zij die de hele dag gewerkt hadden en de verzengende hitte van de middagzon hadden verdragen meer. Uit het oogpunt van eerlijkheid handelt de werkgever onjuist. Of hij moest hen die de hele dag gewerkt hadden meer betalen of hij moest hen die het laatst gekomen minder betalen. Toen de arbeiders van het eerste uur de uitbetaling zagen van EEN schelling zagen voor de laatst gekomen, verwachtten zij een bonus. Dat was echter niet het geval. De werkgever betaalde een ieder evenveel. De paradox en de ironie van deze gelijkenis is dat de werkgever gelijk heeft. Hij geeft iedere dagloner waar hij recht op heeft: een dagloon. Dit geeft een schokeffect onder de schare, want dit tart in wezen elke redelijkheid en ze willen daar met Jezus over in discussie treden. Het is toch logisch dat de arbeiders die het eerst begonnen waren ontevreden waren. Op welke grond geeft de werkgever aan allen hetzelfde? Dan volgt EEN van de moeilijke uitspraken van onze Heer: "Alzo zullen de laatsten de eersten en de eersten de laatsten zijn" (16). Dat heeft veel theologen hun hoofd doen breken, maar als je het in de context bekijkt dan is het zo klaar als een klontje. Als de eersten de laatsten waren geweest, dan hadden ze hetzelfde loon gekregen. Iedereen is voor de Heer gelijk. In een moeilijke economische tijd zouden de arbeiders die het geluk hadden werk te vinden in de ochtend zich hebben verheugd. Want ze stonden daar maar te staan op de markt hopen op een werkgever. En alle arbeiders hadden dezelfde verantwoordelijkheid: zorgen voor hun gezin. In plaats van de werkgever dankbaar te zijn voor zijn gulheid, maakte hun hebzucht hen jaloers en wilden ze meer dan die ochtend was overeengekomen. De werkgever was eerlijk, maar men was het met de opvatting niet eens. Men vond het niet "billijk" (4). Maar iedereen is voor God gelijk. Je kunt de hemel niet verdienen, je kunt niet zelf je levensweg uitstippelen. Zowel in goede als in tragische gebeurtenissen is Gods Genade gelijk. Onze Heer appelleert ook op het gebod van liefde: "Dit is het grote en eerste gebod. Het tweede daaraan gelijk is: Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. Aan deze twee geboden hangt de ganse wet en de profeten" (Mattheus 22:39,40, Leviticus 19:18). Goddelijke genade is Hem dienen vanuit het motief van liefde en van daaruit de ander. En de Joodse denkwijze is niet dienen vanuit een belonings-motief. Als we de taal 'de arbeiders dienen hun werkgever' omzetten in geloofstaal, dan lezen we: de mens dient God, maar niet voor een beloning. God kun je niet zien als Iemand die aan het eind van een mensenleven een loon-check uitschrijft. Hij is vol van Genade en Mededogen. Hoewel wij Christenen vaak anders denken, gaat het Joodse geloof niet uit van een God die een mens op zijn goede daden beoordeeld. Ook in het Joodse denken is men afhankelijk van de Genade en die is grenzeloos. Natuurlijk is er voor ons die enorme extra dimensie van het volbrachte werk van Christus, maar in deze gelijkenis openbaart Jezus gelijke Goddelijke Genade voor elk mens. Inderdaad speelt gehoorzaamheid aan Gods geboden een belangrijke rol, maar die is er om zo zuiver mogelijk voor God te leven. Maar de noodzaak van Gods Genade is ook in het Joodse denken het hoofd-leerstuk. Mozes diende God honderd twintig jaar, vele Godsmannen vele jaren minder. Toch krijgen ze dezelfde beloning: EEN schelling. De gelijkenis van onze Heer maakt duidelijk dat God niet handelt naar wat wij verdienen. Niemand kan Gods Genade verdienen, Hij is vol van Genade. Onze Heer bracht God dichtbij de mens van alledag en dat wil Hij nog steeds doen. Alleen wij maken simpele dingen vaak heel ingewikkeld. Hoe is God. In de ogen van een gelovige Jood groter dan welk aard wezen dan ook in zijn oneindige Genade. "Want het Koninkrijk der hemelen is gelijk aan" (Mattheus 20:1). De Heer heeft Genade en mededogen die voor hun gezin moeten zorgen, of om in geloofswaarden te zeggen: tekort komen. Ook in het Joodse denken. God verlangt zijn volk te zegenen door hen in hun noden tegemoet te komen. Deze gelijkenis illustreert Gods Genade en ons probleem het te aanvaarden. Zijn Genade is voor de brave kerkgangers en voor hen die Hem (nog) niet kennen. Dan zijn wij die werkers die mopperen en het niet rechtvaardig vinden. Alsof wijzelf ook maar enig recht van spreken op Genade hebben. In deze gelijkenis ligt ook de uitdaging om het Goddelijke

dat in ons geplant is uit te dragen naar de ander toe. Niet alleen in woorden en daden, maar het accepteren van Gods Genade ook voor hen. Dat we tegen onszelf zeggen: zo'n Rechtvaardige heb ik nog nooit ontmoet. Wat rechtvaardig is dat krijg je en dat is meer dan je ooit gedacht had. In het Hebreeuws is er een mooie woordspeling in het gezegde: wat van mij (shelie) is, is van jou (shelgaa) en dat is wat God zegt tegen de mens. Het wordt nog mooier als we beseffen hoe jammerlijk het is dat de N.B.G.-vertaling vertaald heeft: "wat billijk is zal ik u geven" (4). Er staat: "wat rechtvaardig is zal ik u geven". Heel het Evangelie van Mattheus gaat over rechtvaardigheid en gerechtigheid en niets anders. Een derde van de opgetekende woorden van onze Heer zijn gelijkenissen. Als we de rijkdom van de Joodse achtergrond en cultuur missen, missen we de kracht van de boodschap. In gewoon Nederlands zegt God tegen ons: Wat jij tekort komt, doe Ik erbij. Dat is het Evangelie van onze Heer. Gods Genade is ondoorgrondelijk en grenzeloos. Hoe kunnen we er iets van begrijpen? Alleen door de woorden die onze Heer sprak, die ons soms schokken en soms verbazen. Maar als we ze leren zien vanuit de Joodse theologie kunnen ze ons ook aan het lachen maken. Want ook wat dat betreft kunnen we van het Joodse volk nog veel leren.

B. De Vader vol mededogen en zijn twee verloren zonen Ik begeef me op glad terrein. Er zijn legio Christenen die menen dat je de vijf achter elkaar vertelde gelijkenissen (Lukas 15:1-16:31) als EEN geheel moet zien. Daar zit een kern van waarheid in als je achteraf de Schrift kunt lezen. Maar de luisteraars naar Jezus konden dat niet. Daarom ga ik even in hun plaats staan. De bekendste gelijkenis is die van 'de verloren zoon' (Lukas 15:11-32). Het opschrift is bedacht door de Bijbelvertalers. Allemaal goed bedoeld, maar - zoals zo vaak - gericht op het individuele heil. De zondaar die tot inkeer komt en er wordt feest gevierd. Het is al met al de hypocratie van het Christendom ten top. Wij zijn gered en zullen hen die dat (in hun optiek) niet zijn wel even vertellen hoe je Christen kunt worden. Niets ten nadele van de goede bedoelingen, maar zo dienend als onze Heer was (Mattheus 20:28) zo verheven kunnen Christenen denken. De gelijkenis is overbekend. De jongste zoon vraagt zijn deel van de erfenis voor zijn vader sterft en verspilt dit in een "ver land" (13). Als opgroeiende jongere vond ik mezelf niet zo slecht, want dat was mij allemaal niet overkomen. In die jaren kwam de oudste broer eigenlijk in de gelijkenis niet voor. Hij blijft thuis en werkt. De nadruk lag op 'de verloren zoon'. In de Joodse context slaat deze titel ook nergens op. De vader wordt afgeschilderd als een wanhopige vader, die eenzaam achter blijft en zijn zoon mist. Als we onze vooroordelen weer even kunnen laten varen, kent deze gelijkenis drie hoofdfiguren. De vader, een oudste en een jongste zoon. De toehoorders van onze Heer waren bevoorrecht. Onbevooroordeeld konden zij zich in deze geschiedenis inleven. (Wij hebben deze gelijkenis al tig-keer gehoord, zij eenmaal). Zij zullen zich drie dingen hebben afgevraagd: 1. Waarom vroeg de zoon al voor het sterven van zijn vader om de erfenis. 2. Hoe heeft op dat moment de oudste broer gereageerd op de familie-crisis. 3. Welke wetten golden er inzake de verdeling van een erfenis. Dat is de culturele achtergrond van deze gelijkenis. En niet het verbrassen, feesten, vrouwen en de trieste afloop bij de varkens. De gelijkenissen van Jezus waren uit het leven gegrepen. Zowel wat karakters, beelden en sociale achtergronden betreft. De gelijkenissen van onze Heer waren een boodschap tot het volk omtrent het Wezen van God en de menselijke natuur. Zoals in vrijwel alle gelijkenissen van onze Heer tracht Hij op een luchtige wijze een diepzinnig bewustwordingsproces te weeg te brengen van het Wezen van God. Helaas is deze boodschap door de Christelijke interpretatie ontdaan van z'n oorspronkelijke bedoeling. niet 'de verloren zoon' is het middelpunt, maar - wederom - Gods grenzeloze medogen met de noden van het individu en vertelt Jezus wie en hoe God in werkelijkheid is. Elke persoon in deze gelijkenis moet een beslissing nemen. De mens wordt, als beeld van God zijnde, uitgedaagd om zich uit te strekken naar de ander en de beslissing van de vader na te volgen Deze gelijkenis speelt zich af in een familiesfeer. Een vader met twee zonen. Het gaat niet alleen

om de liefde van de vader. Het gedrag van de jongste zoon is alleen een symptoom van de werkelijke crisis. Ondanks het grote erbarmen van de vader zijn de familieproblemen enorm. Noch de oudste, noch de jongste zoon heeft liefde voor de andere broer. Jezus legt de nadruk op de verbondenheid tussen de twee broers. Hij vertelt van Gods mededogen en hoe de mens er op reageert. Ik betwijfel of onze Heer hier een verhulde aanval op de Farizeeën pleegt. Deze benadering zou inhouden dat zij berouw niet serieus zouden nemen. De Christelijke interpretatie mist de kern van de leer van de oprechte Farizeeën. Hij haalt fel uit tegen het schijnheilige, maar (ook in de context van de vijf, vermoedelijk achter elkaar uitgesproken gelijkenissen) maar de oprechte (en die waren er ook) legden de nadruk op de liefde van God. In ons 'christelijk denken' worden alle Farizeeën over EEN kam geschoren en dat is ten onrechte. Er waren genoeg rabbi's die de leer van de oprechte Farizeeën leerden dat als een mens alleen maar de eerste stap tot berouw zou maken, zo groot als "het oog van een naald" (Mattheus 19:24), God het initiatief zou nemen om die mens in liefde te aanvaarden. Wie deze gelijkenis leest als een aanval op de Farizeeën mist m.i. de kern. Goddelijke Genade wordt verleend aan elke zondaar die zich bekeert en terugkeert tot God. Tot nu toe is het woord 'vader' bewust met een kleine letter geschreven. Later wordt het een hoofdletter. Ziet men het beeld van de Vader? Herkent men zijn of haar eigen gedrag in een van de twee broers? Het eind van de gelijkenis vraagt om een beslissing van de toehoorders en ons. Wat waren de gedachten van de Vader toen zijn jongste zoon op voorhand vroeg om zijn deel van de erfenis? In feite vroeg hij zijn vader te sterven. Het schok-effect en ontsteltenis van de toehoorders ontgaat ons. Het was in het Oosterse denken een cultuurschok dat een zoon de dood van zijn vader prefereerde boven zijn leven. Beide broers begrepen hun vader slecht. De jongste vanwege het feit dat hij zijn vader liever dood dan levend zag en de oudste dient zijn vader als een dienstknecht, die te zijner tijd op de beloning hoopt. Beiden zagen hem als een 'geldmachine' en niet als genereus of genadig. Het gevolg was dat beide broers niet in de juiste relatie met elkaar en hun vader leefden. Veel mensen, toen en nu, wilden hun leven leiden zonder God. Zij willen wel de erfenis, maar verwerpen een relatie met God, die hun Schepper is. Beide zoons willen onafhankelijk van de Vader leven. De realiteit achter deze gelijkenis is de onbegrijpelijke betrokkenheid van de Vader bij zijn schepselen. Als zijn schepsel een relatie met zijn Schepper afwijst, handelt deze als de jongste zoon. Zij zouden het liefst zien dat God dood was. Zij willen zelfstandig ergens ver weg van God leven en doen alsof Hij niet bestaat. Er is een Oosterse geschiedenis die hetzelfde begin heeft als deze gelijkenis. De vader weigerde en reageerde furieus: mijn zoon wil dat ik sterf. Drie maanden later stierf de vader. Maar de vrouw zei tegen de bewuste zoon: Je vader is al gestorven in de nacht dat je om je erfenis vroeg. Dat is de schok die het begin van deze gelijkenis teweeg bracht bij het gehoor van onze Heer: Een zoon wil dat zijn vader sterft.

A. De oudste broer In onze Christelijke traditie speelt de jongste zoon de hoofdrol. Maar laten we eens trachten ons te verplaatsen naar het tafereel waarin deze gelijkenis een aanvang neemt. Het gezin zit om de tafel. Na lang aarzelen neemt de jongste zoon het woord. Na zijn vraag hult de oudste broer zich in stilzwijgen Volgens de gelijkenis "verdeelde de vader het bezit onder hen" (13). Ook de oudste broer kreeg tijdens het leven van de vader zijn deel. Alleen "verkwistte hij zijn vermogen niet in een leven van overdaad" (13). Maar hij zwijgt in alle talen. Hij doet geen enkele poging de familieband te herstellen. Een verantwoordelijkheid die hij in de Oosterse traditie wel had. Hij had moeten bemiddelen. In plaats daarvan steekt hij verheugd zijn aandeel in zijn zak. Hier deed hij zichzelf mee tekort. Volgens de Wet was zijn aandeel de helft plus de helft van de andere helft. Zijn zwijgen is voor de oorspronkelijke toehoorders een duidelijke boodschap. Hoe golden de wetten rond het erfdeel in zo'n situatie? De Mishnah (het rabbijnse leerboek waarin onderricht gegeven wordt aangaande de uitleg van de Wet en de Profeten) leert dat als een vader bij leven een - wat wij een testament noemen - andere

wilsbeschikking opstelt, het bezit gelijkelijk verdeeld moet worden. De oudste broer krijgt dus minder dan waar hij recht op zou hebben na de dood van zijn vader. Daardoor kon de vader tot zijn dood beschikken over zijn eigendom. Wel konden de erfgenamen het bezit verkopen, maar de nieuwe eigenaar kon pas zijn verworven eigendom het zijne noemen na de dood van de erflater. De eigenaar leende bij wijze van spreken dus het erfgoed zolang de erflater in leven was. Alles draaide dus om de dood van de vader. Transacties konden worden afgesloten, geld verwisselde van eigenaar, maar tot de vader stierf werd geen enkel bezit het eigendom van de ander. Dat was de 'levensverzekering' voor de vader. De jongste zoon zal zijn recht dan ook met een aanzienlijk verlies hebben verkocht, omdat de eigenaar moest wachten op de dood van de vader. De luisteraars moeten verbaasd gestaan hebben. Ten eerste vroeg de jongste zoon al tijdens het leven van zijn vader om de erfenis, ten tweede verkocht hij zijn erfdeel met verlies en ten derde verliet hij zijn vader en familie. De spanning onder schare stijgt, want dit is toch wel heel extreem. De vader stemt toch toe, hoewel hij vermoedelijk nog in goede gezondheid verkeerde. Hij valt ten slachtoffer aan de beide zonen die hij zo lief heeft. Zijn hart is gebroken en is van heerser van de familie gedegradeerd tot een wanhopige ouder.. Als vader kon hij liefde en leiding geven aan zijn zonen, maar beide zonen verkiezen in plaats daarvan vrijheid om eigen keuzes te maken wat goed en slecht is. De vader verloor beide zonen, zij het op een verschillende manier. De jongste zoon vertrekt en de oudste zwijgt.

B. De jongste zoon De jongste zoon jaagt al zijn geld er door en in ver land zover mogelijk verwijderd van zijn vader en broer. Net zoals zoveel mensen proberen weg te lopen van hun hemelse Vader. Zij zoeken hun vrijheid en zelfstandigheid onafhankelijk van hun liefdevolle Schepper. Het loopt fout met de jongste zoon, er komt een hongersnood en hij wordt radeloos. Hij moet een beroep doen op de welwillendheid van een niet-Jood. De man probeert hem af te schrikken door hem een baantje bij de onreine varkens aan te bieden. Dat was voor een Jood een enorme vernedering. Hij verwachtte enig voedsel als wederdienst, maar hij moet mee-eten met het voedsel van de varkens. Dan neemt de jongste zoon een beslissing. Hij besluit terug te keren naar z'n vader. En hij, is gezien z'n wanhopige toestand bereid alles aan te pakken en alles terug te betalen. Als hij zegt: Ik zal opstaan en naar mijn vader gaan" (18), zegt hij: 'ik heb berouw'. Hij realiseerde zich dat hij had gezondigd tegen de hemel, dat is God Zelf en zijn vader. In de Joodse theologie is het begrip terugkeren het centrale thema van berouw. De persoon die berouw heeft wordt in z'n oorspronkelijke positie teruggezet door zijn terugkeer naar God die van zijn mensen houdt. De jongste zoon slaat een nieuwe weg in. In plaats van ver weg te gaan, keert hij terug naar huis. Op dat moment beseft de jongste zoon nog niet de diepte van de liefde van zijn vader, want hij ziet hem als een werkgever ("stel mij gelijk met een uwer dagloners" (20). De vader zal dit alles veranderen. Als de vader hem ziet, rent hij hem tegemoet en ontvangt hem met groot erbarmen. Hij demonstreert zijn liefde en genade door zijn, verloren jongste zoon tegemoet te snellen. De jongste zoon krijgt niet eens de kans om een 'deal' met zijn vader te maken. De vader, zo vol van erbarmen herstelt hem in z'n oude positie zonder voorwaarden en wordt weer een volwaardig lid van de familie. De nieuwe kleren illustreren dit (Jesaja 61:10) en de ring is de garantie van zijn positie. De jongste zoon is weer volledig hersteld in de liefdesverhouding tot zijn vader. Dat was dankzij de zelf-opofferende liefde van de vader. De verbroken relatie is hersteld. De vader staat hem niet toe een dagloner te worden, maar aanvaard hem weer helemaal als zijn zoon. Toen de oudste broer hoorde dat zijn jongste broer teruggekeerd was, weigert hij te delen in de grote feestvreugde. Hij gaat zelfs het huis niet binnen. De oudste broer voelt zich beledigd door de grote vreugde van zijn vader over de terugkeer van zijn broer. Hij heeft zijn vader trouw gediend en vindt dat zijn broer onwaardig is iets te ontvangen De oudste broer had hetzelfde probleem als zijn jongere broer, ook hij zag zijn vader als een werkgever die loon betaald. Volgens de gewoonte in die tijd had hij op z'n minst aanwezig moeten

zijn in het huis. De vader toont opnieuw zijn erbarmen door zijn oudste zoon te proberen over te halen. Maar hoe loopt deze gelijkenis af? De liefdevolle vader en de broer die niet tot vergeven gezind is staan samen buiten in de hof. De oudste broer zegt met stemverheffing: "Zie, zo vele jaren ben ik al in uw dienst en nooit heb ik uw gebod overtreden, maar mij hebt gij nooit een geitebokje gegeven om met mijn vrienden feest te vieren. Doch nu die zoon van u gekomen is, die uw bezit heeft opgemaakt met slechte vrouwen, hebt gij voor hem het gemeste kal laten slachten" (29,30). De oudste broer slaagt er niet in de liefde van zijn vader te begrijpen. Hij denkt aan zijn vader als een man die geld betaald aan zijn ingehuurde dienstknechten. Er komt geen woord over zijn lippen over de familieband. Hij accepteert zijn broer zelfs niet meer als zijn broer. Hij spreekt over "die zoon van u". Hij weet niets van de omstandigheden waarin zijn broer geleefd heeft, maar staat direct klaar met zijn oordeel. Het toont de liefde van de vader dat hij nogmaals met hem in gesprek gaat. De oudste zoon was ook verloren. Het enige verschil is dat zijn scheiding van de vaders liefde moeilijker te herkennen is. De gelijkenis wordt niet afgemaakt en heeft een open eind. Misschien is dat de reden dat de meeste commentaren zich concentreren op de jongste zoon en de andere verloren zoon negeren. Niemand houdt van zo'n verhaal met een open eind.

C. De boodschap van liefde De Here Jezus, de meester-verteller bereikt hier iedereen die zich onder zijn gehoor bevindt. Er is een drama, er is een toneel, er zijn karakters en een opwindend slot. Hoe zal het aflopen? Onze Heer wil dat zijn luisteraars het toneel op stappen en zelf het eind bepalen in hun eigen bewoordingen. Hij heeft hen een spiegel voor gehouden. Zij zien zichzelf en beslissen over het vervolg. In essentie zegt Jezus dat de beslissing is aan de hoorder van de gelijkenis. De toehoorders zullen beslissen of de oudste zoon uiteindelijk de liefde van de vader zal accepteren en een gelijke vorm van erbarmen zal tonen aan zijn jongste broer. De gelijkenis leert Gods Genade. Hoe is God? Hij is vol Genade en mededogen. Hij staat zijn kinderen toe zelf beslissingen te nemen. Hij is in dat geval als de hulpeloze vader. Maar hoe zijn kinderen ook de fout in gaan, zijn liefde is onbegrensd. De Genade van God wordt in al zijn volheid aan beide verloren zonen aangeboden. De jongste zoon was opstandig geweest, die liefde, vergeving en aanvaarding nodig had. De oudste zoon was plichtsgetrouw, maar had behoefte aan hetzelfde, ondanks het feit dat hij vertoefde onder het dak van zijn vader. Beiden hadden een verkeerde kijk op hun vader. De Genade en aanvaarding van de Vader zijn noodzakelijk voor ieder individu, of hij het nu beseft of niet. De oudste zoon trachtte de aanvaarding te verdienen. De jongste zoon kwam in opstand tegen de liefde van de Vader. Maar in geen enkel geval kan de aanvaarding door de Vader worden verdiend. De zoons moeten eenvoudig de liefde en Genade van de Vader aanvaarden en de oudste broer moet de jongste vergeven. Hij is ik-gericht en heeft geen belangstelling voor zijn broer. De liefde van de Vader is een uitdaging. Het staat model voor zijn kinderen. Zij moeten elkaar vergeven zoals zij vergeven zijn.

D. De Joodse theologie van Genade In het Joodse geloof is er voor iedereen die berouw heeft Genade. In de gelijkenis van onze Heer wordt het Wezen van God beschreven. Deze glimp heeft van het Goddelijke karakter heeft vele parallellen in het Joodse denken. Terwijl de Vader de hoofdrol speelt, beschrijven de daden van de twee zonen de problemen van twee verschillende type mensen. Beide broers hebben Gods vergeving nodig. Geen van hen kan het verdienen. Maar in het begin zien beide zoons hun Vader als een werkgever, die het werk dat verricht wordt beloond. In de Joodse literatuur vinden we veel voorbeelden die wijde achtergrond van de gelijkenissen van Jezus delen. God verwelkomt zijn afgedwaald kind. Als de mens de deur naar berouw op een kier zet, doet God de rest. Niemand is in staat iets te doen waardoor God minder van hem houdt. En niemand kan Gods Genade verdienen. De boodschap is duidelijk: de jongste zoon moet zijn schaamtegevoel niet laten verhinderen

de onverdiende Genade van de Vader te ontvangen en daaruit te leven. Gods vergeving is grenzeloos. De oudste zoon moet zijn vader als zijn Vader leren zien en zijn jongste broer vergeven. Ondanks de afwijzing wacht de vader op beide zonen om tot zichzelf te komen en in gaan zien dat ze de relatie met de Vader en elkaar nodig hebben. De gelijkenis trekt geen conclusie. Een ieder, toen en nu, moet zelf beslissen hoe het einde zal zijn.

7. VRIENDEN EN VIJANDEN IN DE GELIJKENISSEN

De gelijkenis van de barmhartige Samaritaan is ook heel bekend (Lukas 10:29-37). Het hart van de boodschap van deze gelijkenis berust op het fundament van een Joodse theologische gedachte over God en over elk naar zijn beeld geschapen wezen. De gelijkenis brengt de luisteraars in contact met het interne conflict van het drama. De oplossing van het conflict legt de verbinding tussen de diepere betekenis. Gelijkenissen leren waarheden op verschillende niveau's. Er zit een diepere theologische achtergrond in deze gelijkenis dan wij Christenen denken. De Joodse achtergrond vormt de sleutel tot het verstaan van de boodschap van onze Heer. De gelijkenissen van Jezus zijn Joods. Men moet kennis hebben van Joodse bronnen van die tijd om de diepere betekenis te kunnen vatten. In het Joodse geloof speelt de 'haggada' (vertellingen uit de Joodse literatuur) een belangrijke rol. Net als in de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan richt de wereld van de Joodse haggada zich op het menselijk bestaan in het licht van het schepsel Gods zijnde. Elke persoon is belangrijk omdat elke persoon naar het Goddelijke beeld geschapen is en vormt een onderdeel in Gods plan. In de Joodse theologie is liefde voor iedereen gebaseerd op het begrijpen van de schepping. Gods goedheid wordt ontdekt in de mensen die Hij geschapen heeft. Deze gelijkenis is het antwoord op de vraag van de wetgeleerde: "wie is mijn naaste" (30). De wetgeleerde stelt een theologische vraag, wellicht is hij een Torah-student. De vraag is legitiem, want in het Hebreeuws kan het woord naaste verschillend geïnterpreteerd en vertaald worden. Het woord 'rea' betekent iemand die je mag, bijvoorbeeld een vriend. Leert Leviticus 19:18 "uw naaste liefhebben als u zelf" in dit geval je vriend lief te hebben? Het hangt ervan af hoe je het woord 'rea' vertaalt. Jezus antwoordt de wetgeleerde met een gelijkenis.

A. De hoofdrolspelers Er zijn drie hoofdfiguren: de Leviet, de priester en de Samaritaan. In ons woordgebruik is het woord Samaritaan verbonden aan een goed iemand die een ander helpt. Maar in de dagen van Jezus zou niemand goedheid associëren met een Samaritaan. In de gedachten van de toehoorders was een Samaritaan alles behalve goed. De Samaritanen waren vijanden. Hoewel de Samaritanen de vijf boeken van Mozes, de Torah, aanvaardden als autoriteit voor geloof en leven, verwierpen zij de mondelinge Torah en werden niet gezien als Joden. De plaats waar zij God aanbaden was ook niet Jeruzalem. Er zijn vele conflicten bekend met de Samaritanen, waarvan de oorzaak meestal in de geloofsopvatting berustte. In tegenstelling tot de Samaritaan waren de Leviet en de priester een volwaardig lid van de Joodse samenleving. Zij hadden een ding gemeen met de Samaritanen. De priesterklasse bestond voor het overgrote merendeel uit Sadduceeën, die net als de Samaritanen de mondelinge Wet verwierpen. De mondelinge Wet werd door de Farizeeën en het merendeel van de gelovige Joden geaccepteerd. In de gelijkenis voorkomen de Leviet en de priester rituele onreinheid en geven geen hulp aan de verwonde man. Zij zijn op reis van Jeruzalem naar Jericho, waarschijnlijk omdat hun priesterdienst erop zat. Zij willen niet ritueel onrein worden want dan zouden ze het proces van ceremoniële reinigingen moeten ondergaan. Ze kunnen gedacht hebben: De man is nog niet dood, maar dat zal niet lang meer duren.

B. De mondelinge Torah De term "half dood" (30) heeft waarschijnlijk te maken met het Hebreeuwse

woord 'goses', dat een bijzondere betekenis in de mondelinge Wet had. Volgens de mondelinge Torah, zullen de meeste van hen sterven (b. Git. 28a). De rabbi's waren bezorgd dat de 'goses' niet de benodigde hulp kregen. Zij bepaalden dat de 'goses', dus de stervende persoon, behandeld moest worden met respect zoals elk levend mens (Semachot 1:1). Alles moest in het werk gesteld worden om zijn leven te redden. Vaak wordt de diepere betekenis van de mondelinge Torah verkeerd begrepen. Volgens de mondelinge traditie, mocht elke wet van de Torah gebroken worden om een leven te redden. In feite, als het ging om leven of dood, moest de letter van de Wet gebroken worden om de geest van de Wet te kunnen handhaven, want wie geeft het leven? Maar als de preister en de Leviet dachten dat hij al dood was? De geschreven Wet leert dat een priester en een Leviet niet in contact mochten komen met een lijk (Leviticus 21:11). Als zij een lijk aantreffen op de weg mochten zij aan de andere kant van de weg passeren en de juiste afstand in acht nemen. Een letterlijke interpretatie van de geschreven Wet verbood een priester of Leviet een lijk dat aan het verderven was te begraven. De Farizeeën hadden andere leefregels. In de mondelinge Torah hadden zij een andere traditie. De mondelinge Torah leert dat een persoon een verlaten lijk mocht begraven, in feite ging het zelfs zo ver, dat de hogepriester zelf niet onrein zou worden als het een familielid betrof (Nazir 7:1). In ieder geval waren de Leviet en de priester verplicht te stoppen bij de mishandelde man. Volgens de mondelinge Wet moesten zij of hem begraven of hem hulp bieden. Maar zij waren Sadduceeën en verwierpen de mondelinge Wet. De Samaritaan stopt en onderneemt actie. De bandieten hadden: 1. de man half uitgekleeft, 2. hem geslagen, 3. achter gelaten en 4. hem beroofd. De Samaritaan 1. verbindt zijn wonden en kleed hem weer aan, 2. goot olie en wijn op de wonden, 3. nam de man mee naar een herberg en 4. betaald de rekening voor de beroofde man. Hij verleent helende en levens-verlengende hulp. Niemand wist wat de identiteit van de persoon in nood was. Was hij een farizeeër, een Jood of een Samaritaan? Misschien had het oorspronkelijke publiek een voorgevoel van een derde hoofdrol speler. Zij verwachtten dat onze Heer een farizeeër in het verhaal zou laten verschijnen die de rol van de Samaritaan op zich zou nemen. Zij geloofden immers in de mondelinge Wet. In plaats daarvan komt een vijand, de Samaritaan, te voorschijn in het verhaal.

C. Mijn vijand is mijn naaste In het luisteren en lezen van deze gelijkenis is vaak gedacht dat de naaste degene is die hulp nodig heeft. De gelijkenis leert echter dat niet de man in nood de naaste is, maar de vijand. De sleutel om deze gelijkenis te begrijpen vinden we in Mattheus 5:43, waar onze Heer leert dat we onze vijanden lief moeten hebben. Hoe moet het begrip naaste worden bepaald? Alleen door de positie van iemand in nood te aanvaarden, is het mogelijk te herkennen dat de naaste in feite de vijand is. Als iemand in een levensbedreigende situatie verkeerd, is zelfs een vijand die zich als een vriend gedraagt welkom. Om de term naaste te begrijpen moet men een naaste zijn. De vijand wordt de naaste in dit verhaal. De Samaritaan, die gezien wordt als een vijand leert wat bedoeld wordt met het woord naaste omdat hij handelde als een naaste aan iemand die hulp nodig had. Veel luisteraars hadden een ander eind van deze gelijkenis verwacht. Zij zouden hebben kunnen verwachten dat een farizeeër in het verhaal zou verschijnen en de rol van de held zou vervullen. Zij leefden immers ook volgens de mondelinge Wet. In plaats daarvan is het de vijand die de naaste is van degene die in nood is. Het zal geen verbazing wekken dat de wetgeleerde de gelijkenis tot in details begreep. Toen onze Heer hem vroeg: "Wie van deze drie dunkt u dat de naaste ('rea') geweest is van de man, die in handen der rovers is gevallen?" (36). Dan antwoordt hij juist: "die hem barmhartigheid bewezen heeft" (37). Hij zei daarmee dat zelfs zijn vijand zijn naaste was. Men moet dus niet het verband tussen de Samaritaan en de priester, die Sadduceeër was en de Leviet uit het oog verliezen. Niet alleen verwerpen de priesters en de Leviet de mondelinge Torah, ook de Samaritanen. Vanuit een religieus gezichtspunt bracht de Samaritaan zijn rituele reinheid in gevaar op dezelfde manier als de priester en Leviet dat gedaan zouden

hebben. De Sadduceeën durfden dat risico niet te lopen, wetend dat het redden van een leven het allerbelangrijkste was. Bovendien liep de Samaritaan gevaar met zijn eigen leven om de man in nood te helpen. Niet alleen konden de rovers nog ergens zijn, hij zou ook de schuld kunnen krijgen als de man zou zijn gestorven.

D. Onvoorwaardelijke liefde De wetgeleerde die de vraag stelde, begreep de gelijkenis volkomen. Hij begreep dat het Bijbelse begrip naaste ook de vijand inhield. De betekenis van onvoorwaardelijke liefde voor elk door God naar zijn beeld geschapen mens kan niet worden afgezwakt. De achting die men toont ten opzicht van zijn naaste is niet gebaseerd op wat een naaste heeft gedaan om liefde en aandacht te verdienen. Goddelijke liefde is voor iedereen, vriend of vijand, gelijk. Goddelijke liefde is krachtiger dan menselijke haat. Waardering voor de ander herstelt en verbetert de wereld. Jezus vond andere mensen kostbaar, door woord en daad, of zij nu als vriend of als vijand gezien werden. Hij leerde zijn discipelen hun vijanden lief te hebben. Dat is het belangrijkste punt in deze cynische gelijkenis. Het is nu de tijd te beslissen voor onvoorwaardelijke liefde. Liefde demonstreert zijn kracht in de daad. Je vijand liefhebben is Gods wil vervullen. Om de term naaste te kunnen begrijpen moet men eerst leren zich als een naaste te gedragen. Men moet zich in de positie verplaatsen van degene die hulp nodig heeft. Iedere gelovige is verplicht in actie te komen voor iemand in nood. Wat zouden wij willen dat de ander deed als wij in zijn plaats waren? Te weten wat het woord naaste betekent, betekent een naaste te zijn. De gelijkenis van de barmhartige Samaritaan leert de volgelingen van Jezus hun vijanden lief te hebben. Deze gelijkenis bereikt de luisteraars op verschillende niveau's. De gelijkenis heet een boodschap aan de niet-ingewijde, maar ook aan de wetgeleerde op een dieper niveau. Iedereen moet zijn vooroordeel opgeven en alle mensen liefhebben, zelfs hen die als een vijand beschouwd worden. De boodschap van Jezus vraagt om een respons. Jezus zei tegen de wetgeleerde: "Ga heen, doe gij evenzo" (37).

8. WAT VERWACHTTE MEN?

Het was duidelijk dat Johannes de Doper en zijn discipelen het Messiaanse Rijk verwachtten naar de troon van David. Alom wordt aangenomen dat dit de heersende gedachte was van heel het Joodse volk. De Romeinen waren de baas en men zocht naar de Verlosser. Dat is onjuist. Er is al vermeld dat godsdienst hoofdzakelijk een uitwendige zaak was geworden. Maar er waren nog oprecht gelovige Joden, zowel onder het volk als onder de geestelijke leiders. Bovendien waren de Joden zo langzamerhand welgewend aan vreemde overheersers. Wat waren de meest gangbare verwachtingen? Allereerst moeten we weer wijzen op het verschil Galilea en Judea. Zo er is Galilea een Messiasverwachting leefde, dan was die politiek geladen, omdat zij zich weigerden neer te leggen bij de Romeinse overheersing en in de tijd van onze Heer ook weinig last van hen hadden. De reactie op Jezus' optreden was verschillend. Er is sprake van tegenstand in zijn eigen streek en er is sprake van bewondering. In het volgende hoofdstuk worden de 'titels' van onze Heer besproken. Daarin zal duidelijk worden dat Hij Zelf ook geen moeite gedaan heeft om als een 'volksmenner' Zich als de Messias te openbaren. De twijfels van zijn discipelen. Johannes de Doper en zijn volgelingen, die toch het dichtst bij zijn bediening betrokken waren zegt al genoeg. Waar het volk hoopte op een Verlosser van de Romeinen werden zij teleurgesteld doordat onze Heer sprak over lijden in plaats van een overwinning op de Romeinen. Waar sprake was van een Messias-verwachting was die ook heel divers. Bijvoorbeeld bij de Sadduceeën leefde helemaal geen verwachting van een Messiaanse Persoon. De oprechte Farizeeër verlangden weer naar de terugkeer van de heerlijkheid des Heren in de tempel. Voor een aantal was dat gekoppeld aan de komst van de Messias, maar dat gold niet voor allen. Men wachtte al zo lang: "Ja, van oudsher heeft men het niet gehoord, noch vernomen, geen oog heeft gezien

een God buiten U, die optreedt ten behoeve van wie op Hem wacht. Gij komt hem tegemoet, die met vreugde gerechtigheid doet, die op uw wegen aan U denken" (Jesaja 64:4,5). Dan waren er natuurlijk de Zeloten, die niets liever wilden dan vandaag een oorlog te starten tegen de Romeinen. Ondanks het feit dat een van de discipelen van onze Heer "Simon de Zeloot" (Mattheus 10:4) moet men de Zeloten niet als een godsdienstige stroming zien. Als zij Jezus voor hun doel konden gebruiken was dat geweldig, maar hun doel beperkte zich tot vrijheid. Het waren Joodse nationalistenv die met terreurdaden de Romeinen dwarsboomden. Er waren dus tal van stromingen met allemaal hun eigen opvattingen met de gebruikelijke, levendige discussies tot gevolg. Er waren er toen ook - net als vandaag - tallozen die in Jezus niets anders zagen dan 'een goed voorbeeld'. Je zou kunnen zeggen dat het enige dat ze nog gemeen hadden het geloof in EEN God was.

9. DE TITELS VAN ONZE HEER

In het Joodse geloof speelde het geloof dat een profeet van het kaliber als Elia een rol zou spelen het Messiaanse tijdperk zou inluiden. Het hoe en wat was het onderwerp van een eindeloos debat. De Evangelisten hebben zich meer bezig gehouden de woorden en daden van onze Heer weer te geven dan zijn titels. Het zijn de meer theologische brieven van Paulus en Johannes die daar de nadruk op leggen i.v.m. Gods grote plan van redding. De titels als Heer en Zoon van God, zoals uitgesproken in het Grieks door niet-Joodse Christenen in Antiochië, Alexandrië en Athene roepen andere ideeën op dan die verbonden waren met de oorspronkelijke Hebreeuwse en Aramese titels door de Palestijnse Joden. Daarom moeten we ons verdiepen in hoe het was ten tijde van de rondwandeling van onze Heer, zodat we de gedachten het volk en de discipelen en daardoor onze Heer beter begrijpen en zijn woorden in de juiste context kunnen plaatsen. 1. Profeet Als onze Heer aan zijn discipelen vraagt: "Wie zeggen de mensen dat de Zoon des mensen is", dan wordt er geantwoord: "Sommigen: Johannes de Doper, anderen Elia, weer anderen Jeremia, of EEN der profeten". Petrus antwoordt: "Gij zijt de Christus, de Zoon van de levende God". Als onze Heer direct daarna spreekt over zijn aanstaand lijden dan zegt dezelfde Petrus: "Dat verhoede God, Here, dat zal U geenszins overkomen" (Mattheus 16:14-22). Zijn Messiaanse bediening kon slechts vervolmaakt worden in twee komsten. EEN als de lijdende Messias en EEN als de eschatologische Rechter. Jezus werd gezien als een profeet. De Emmaus-gangers zeggen: "Hetgeen geschiedt is met Jezus de Nazarener, een man, die een profeet was" (Lukas 24:19). Ook in het boek Handelingen vinden we dat terug: "Mozes heeft toch gezegd: De Here God zal u een profeet doen opstaan uit uw broeders" (Handelingen 3:22, 7:37). In het Joodse denken leefde de gedachte aan een profeet van het kaliber Elia en Mozes. Mozes was de eerste bevrijder geweest, de tweede Mozes zou de definitieve zijn, de Messias (Deuteronomium 18:18). Deze tweede Mozes zou in de tegenwoordigheid van de Almachtige vertoeven (Shekinah, de heerlijkheid des Heren in het Heiligdom (Exodus 25:8) en te midden van zijn volk (Exodus 29:45). Hij zou leven in de tegenwoordigheid van God en de Geest, die sinds de dood van de profeten Zacheria, Hagga' en Maleachi verdwenen was uit Israël, die zou in Hem zijn en Hij zou als de tweede Mozes het volk verlossen. Ook onze Heer sprak over Zichzelf als profeet: "Een profeet is alleen in zijn vaderstad en onder zijn verwanten en in zijn huis ongeëerd" (Markus 6:4, Mattheus 13:57, Lukas 4:24). In dezelfde geest verklaart hij het nieuws dat Herodes Antipas Hem wil doden irrelevant: "want het gaat niet aan, dat een profeet buiten Jeruzalem omkomt" (Lukas 13:33). Het is bezijden de waarheid dat Jezus Zichzelf zou zien als profeet. Hij geeft slechts antwoord op gestelde vragen Maar die antwoorden hadden wel een versterkend effect dan het volk en de discipelen Hem als profeet zagen De woorden van de Emmaus-gangers: "een profeetmachtig in werk" (Lukas 24:19) en de woorden "Hij kon daar

geen enkele kracht doen" Markus 6:5, Mattheus 13:58) hebben een achtergrond. In het Joodse denken waren een profeet en een wonderdoener synoniem. Het was een gave en betekende inzicht in de geheimen van God. Van Elia is bekend dat hij de zoon van de weduwe te Sarefat uit de dood deed herleven (1 Koningen 17:17-24). Van Elisa is hetzelfde bekend in de geschiedenis van de Sunamitische en haar zoon (2 Koningen 4:8-37). Dus als de Here Jezus de jongeling te Naïm opwekt (Lukas 7:11-17) is de link door de volgelingen gauw gelegd. Ook de spijziging van een grote menigte door onze Heer en Elia doen dat versterken (Markus 6:31-44, Mattheus 14:13-21, Lukas 9:10-17, Markus 8:1-10, Mattheus 15:32-39, 2 Koningen 4:42-44). De lijn wordt in de genezing van de melaatse en Naäman voortgezet (Lukas 4:25-27, 1 Koningen 17:9, 2 Koningen 5:14.) Ook de overeenkomst tussen de verzoeking van veertig dagen in de woestijn (Mattheus 4:1-11) en de gang van Elia door de woestijn van veertig (1 Koningen 19:8) en het verblijf van Mozes van veertig dagen op de berg bij God (Exodus 34:28) leggen de relatie naar het profetschap. De Heer Zelf zegt hierover: "Voorwaar, Ik zeg u, geen profeet is aangenaam in zijn vaderstad. Doch Ik zeg u naar waarheid, er waren vele weduwen in de dagen van Elia in Israël, toen de hemel drie jaren en zes maanden gesloten bleef en er grote hongersnood was over het gehele land, en tot geen van haar werd Elia gezonden, doch wel naar Sarepta, bij Sidon, tot een vrouw, die weduwe was. En er waren vele melaatsen in Israël ten tijde van de profeet Elia, en geen van hen werd gereinigd, doch wel Naäman de Syriër" (Lukas 4:24-27) en de associatie wordt versterkt. Dat veroorzaakte twijfel: Was de Heer een profeet of inderdaad de verwachte profeet die vanuit de lijn Mozes-Elia die een Messiaanse bediening zou hebben? Bij de gelovige Joden waren de woorden uit Mal. 4:4-6 zeer belangrijk: "Gedenkt de wet van Mozes, mijn knecht, die Ik hem op Horeb geboden heb voor gans Israël, inzettingen en verordeningen. Zie, Ik zend u de profeet Elia, voordat de grote en geduchte dag des HEREN komt. Hij zal het hart der vaders terugvoeren tot de kinderen en het hart der kinderen tot hun vaders, opdat Ik niet kome en het land treffe met de ban" De wonderen die onze Heer verricht heeft, zijn voor ons een gegeven dat het zijn Zoonschap van God bevestigde. Zoals gezegd waren er in Israël in die tijden vele wonder-verrichters die ook een profetische bediening claimden. Het was een verwarrende tijd. En de verbinding profeet-wonderen was, zoals boven al uitgelegd, niet direct een bewijs dat de Here Jezus de Messias was. Bovendien speelde het feit dat de godsdienstige elite Hem weigerden te erkennen een belangrijke rol in het volks denken. Zodra zij overtuigd geweest zouden zijn, dan hadden de kaarten anders gelegen. En vooral het gegeven dat onze Heer weliswaar sprak: "Meent niet dat Ik gekomen ben om de wet of de profeten te ontbinden, Ik ben niet gekomen om te ontbinden, maar om te vervullen. Want voorwaar, Ik zeg u: Eer de hemel en de aarde vergaat, zal er niet EEN jota vergaan van de wet, eer alles zal zijn geschied" (Mattheus 6:17,18) waren zijn opreden en woorden in strijd met de gangbare opvattingen en leefwijze. Het was inderdaad slechts in hoofdzaak een uitwendige godsdienst geworden, maar dat kan je alleen de geestelijke leiders kwalijk nemen. Het volk wist niet beter. Het merendeel dwaalde. Ezechiël 34:11,12 "Want zo zegt de Here HERE: Zie, Ik zal zelf naar mijn schapen vragen en naar hen omzien, zoals een herder, naar zijn kudde omziet, wanner hij te midden van zijn verspreide schapen is, zo zal Ik naar mijn schapen omzien en ze redden uit alle plaatsen waar zij verstrooid zijn geraakt op de dag van wolken en duisternis". Steeds duidelijker werd het dat de vraag zich toespitste of onze Heer een profeet was of EEN van de vele pseudo profeten, die claimden de Messias te zijn. De tijd van onze Heer kenmerkte ook een eeuw van leraren, die allen meenden wat te zeggen te hebben. Zo waren er Theudas (Handelingen 5:36), iemand die de 'Egyptenaar' werd genoemd (waar Paulus later mee verward zou worden (Handelingen 21:38), een verder niet met name genoemd persoon, die vlak voor de val van Jeruzalem met een zeer grote menigte optrok naar het tempelplein, waarbij zesduizend mensen gedood werden (Bellum Judaicum 6 blz. 283-285 - Flavius Josephus). Een groot gedeelte van het volk, dat geïnteresseerd was in de vervulling van de profetieën (en we moeten echt niet denken dat

heel Israël dat was) zagen heel duidelijk dat de bediening van onze Heer heel bijzonder was: "Toen dan de mensen zagen, welk teken Hij verricht had, zeiden zij: Deze is waarlijk de profeet, die in de wereld komen zou" (Johannes 6:14) en "Deze is waarlijk de profeet. Anderen zeiden: deze is de Christus" (Johannes 6:41). Het geeft de verwarring aan. Men verwachtte dat onze Heer - net als de pseudo profeten - luid en duidelijk en onomwonden zijn Messias-zijn zou verkondigen. Het was En voor het volk En voor de discipelen moeilijk om de 'omwegen' in de boodschap van onze Heer te verstaan. Pas na de opstanding en de uitstorting van de Heilige Geest verwoordt Petrus het bewijs en eschatologische aspect van onze Heer in Handelingen 3:17-26. Waarbij het wel opvallend is dat hij vijfmaal het woord "profeet" en "profeten" gebruikt. Ook Stefanus zegt: "Dit is die Mozes, die tot de kinderen Israëls gezegd heeft: Een profeet gelijk mij zal God u uit uw broeders doen opstaan" (Handelingen 7:37) (vgl. Deuteronomium 18:15). Over de verwachting van een 'tweede Mozes als Messias' is hier boven al gesproken.

2. Heer In het Nieuwe Testament is "Heer" een sleutelwoord. Het komt met grote regelmaat voor in de Evangelien, Handelingen en de brieven. Werd in de Evangelien en Handelingen het woord profeet dus slechts af en toe gebruikt en de titel Heer veelaker, toch doet het opmerkelijke feit zich voor dat in de Evangelien onze Heer Zich nooit de waardigheid en eigenschappen die bij deze titel horen toe eigent. Hij had er schijnbaar vrede mee dat Hij gezien werd als een profeet en leraar. Een mogelijk begrijpen hiervan zou kunnen zijn de tekst uit Psalm 110:1 "Aldus luidt het woord des HEREN tot mijn Here: Zet u aan mijn rechterhand, totdat Ik uw vijanden gelegd heb als een voetbank voor uw voeten". Met andere woorden onze Heer kwam om het blijde Evangelie van verlossing te brengen, maar de uiteindelijke ontknopning tot "de Koning der koningen en de Here der Heren" (1 Timotheus 6:15) dat zou de finale worden en de volle openbaring van zijn verlossingswerk. Vele theologen veronderstellen dat de titel Heer door de evangelisten pas na de opstanding (voor zover ze daarin geloven) is toegevoegd of alleen leraar betekent. Dat gaat mij veel te ver. Ik denk dat onze Heer Zich bewust was van de moeizame weg naar het kruis en de lange tijd die daarna nog zou aanbreken. Vooral in het eerste deel van het boek Handelingen wordt de titel Heer veelvuldig gebruikt. Het is echter Paulus, de apostel der heidenen, deze titel veelvuldig toepast op de verheven, komende, triomferende en heersende Christus. In de Aramees sprekende gezelschappen waarin Paulus verkeerde was deze titel ook gebruikelijk. De roep "Maranatha" (1 Corintiërs 16:22): "onze Here kom" stamt ook uit het Aramees. Het zelfstandig naamwoord maran of marana is de Griekse schrijfwijze van een Aramees woord met de betekenis: "onze Heer". 'De Heer is (waarlijk) opgestaan' was niet alleen met Pasen een gebruikte uitspraak, maar werd veelvuldiger gebruikt dan wij thans gewend zijn. Ook in het Oude Testament vinden we vele profetische uitspraken waarin de Here Jezus als "Heer" wordt betiteld en alles bij elkaar genomen is deze titel niets minder dan een synoniem voor zijn Goddelijkheid. Bijv. Psalmen 110:1 "Aldus luidt het woord des HEREN (=God) tot mijn Here" (= Christus). De Griekse vertaling van het Oude Testament met Kyrios, "de Heer" verduidelijkt dit nog sterker. Dat God in het Oude Testament ook vaak aangeduid wordt als Heer benadrukt de waarde en waardigheid van de titel van onze Heer nog meer. Het mooiste in dit verband zijn de woorden uit Filippiëzen 2:9-11: "Daarom heeft God Hem ook uitermate verhoogd en Hem de naam boven alle naam gegeven, opdat in de naam van Jezus alle tong zou belijden: Jezus is Here tot eer van God, de Vader!"

3. Christus, Messias De afleiding van dit woord komt van het Hebreeuwse Masjiach en het Aramese Mesjiach. In het Oude Testament komt deze term slechts zelden voor (1 Samuel 24:7, 26:9). De hogepriester wordt aangeduid als "de gezalfde priester" (Leviticus 4:3,5,16, 16:15). Deze titel betekent ook Gezalfde. In de bovengenoemde teksten is eigenlijk nog geen sprake van een titel, maar is een benaming voor personen die in een bijzondere zin aan God zijn gewijd. Ook wordt nog niet in dat verband aan een heilspersoon gedacht. Dat vinden we, merkwaardig genoeg, wel terug in Jesaja 45:1, waar de heidense koning Syrus Gods gezalfde heet en wordt voorgesteld als een werktuig in Gods hand voor de bevrijding van de Israëlieten. De oorsprong

van de eschatologische verwachting vinden we in de Messiaanse Psalmen. Het bestuderen van de Messias in de Psalmen is een studie op zich. Het begint al in Psalm 1, maar met betrekking tot de titel Christus start Psalm 2:2 ook heel duidelijk: "De koningen der aarde scharen zich in slagorde en de machthebbers spannen samen tegen de HERE en zijn gezalfde". De oudste plaatsen, waarin het woord Messias duidelijk als de benaming voor de koning der Messiaanse verwachting voorkomt vinden we in Psalmen 17:32, 18:5,7). "Jezus de Christus, Christus Jezus, Jezus Christus" zijn benamingen die we in de brieven veelvuldig tegenkomen. Hoewel het woord Messias in Jesaja 11:1-2 niet voorkomt is de tekst duidelijk in dit verband: Er zal een rijtje voortkomen uit de tronk van Isai en een scheut uit zijn wortelen zal vrucht dragend en op hem zal de Geest des HEREN rusten, de Geest van wijsheid en verstand. De Geest van raad en sterkte, de Geest van kennis en vreze des HEREN, ja, zijn lust zal zijn in de vreze des HEREN". In het Joodse denken nemen drie kernteksten een belangrijke plaats in: Deuteronomium 18:18,19 (de Profeet), Numeri 24:15-17 (de Koning) en Deuteronomium 33:8-11 (de Priester). Een sterke stroming in het Jodendom huldigt de stelling dat de Messias aanvankelijk onopvallend en niet herkend zou zijn totdat het Goddelijke plan verwezenlijkt zou worden. Dat lijkt inderdaad de ontwikkeling. De Messias is gekomen, bleef 'onopvallend' en zal bij de wederkomst de vervulling van Gods plan verwezenlijken. Wij zijn als Christenen huiverig voor de apocriefe boeken. In het Joodse denken speelt dat veel minder. Hoewel ze niet in de canon zijn opgenomen, vinden we in deze boeken een schat aan informatie over de Messias. En hoe vreemd het ook klinkt, er staan vele uitspraken in die heel dichtbij en zelfs de waarheid rond Christus verkondigen. In 4 Ezra 7:29 vinden we bijvoorbeeld de uitspraak: 'het zal zijn, dat na deze jaren, dat mijn knecht de Messias zal sterven'. Het is ook een groot misverstand dat het Christendom altijd beweerd heeft dat het Joodse denken alleen een triomferende Christus verwacht. Belangrijke stromingen hebben wel degelijk oog voor het lijden gehad. Aan zijn discipelen heeft Jezus wel degelijk duidelijk gemaakt, hoewel ze het nog niet konden begrijpen dat Hij de Messias was. Mattheus 24:5: "Ziet toe, dat niemand u verleide! Want velen zullen komen onder mijn naam en zeggen: Ik ben de Christus en zij zullen velen verleiden". De belijdenis van Petrus is al genoemd (Mattheus 16:16) en het Evangelie van Johannes opent ook heel duidelijk, als Andreas naar zijn broeder Simon (Petrus) vertelt: "Wij hebben gevonden de Messias" (Johannes 1:42). En ook de woorden van Martha: "Ja, Here, ik heb geloofd, dat Gij zijt de Christus, de Zoon van God, die in de wereld komen zou" (Johannes 11:27) laten aan duidelijkheid niets te wenden over. Maar het was binnen de intieme kring. Wie echter met een open hart leest (maar nogmaals, voor ons is dat achteraf) ziet dat heel het Evangelie tracht duidelijk te maken dat onze Heer de Christus was: (Johannes 4:25, 17:3) Het is frappant dat ook de boze geesten Hem als zodanig herkenden en erkenden: "Van velen voeren ook boze geesten uit, roepende en zeggende: Gij zijt de Zoon van God" (Lukas 4:41). Ook de erkenning van satan: "indien Gij Gods Zoon zijt" (Mattheus 4:6) spreekt boekdelen, maar onze Heer hoefde zijn Zoonschap niet te bewijzen. Overigens wordt vaak lichtzinnig over de verzoeken gedacht. De satan kent de Bijbel goed. Hij gebruikt steeds Schriftplaatsen. Alle verzoeken ontkennen de Eenheid van God. De Joodse hoorders van de Evangeliën hoorden op de achtergrond de echo van het historische geloof: "Hoor Israël: de HERE is onze God, de HERE is EEN" (Deuteronomium 6:4). Onze Heer dient de satan ook steeds van repliek met passages uit Deuteronomium 6-8. De satan wilde dat Hij hem aanbad en dat zou de ontkenning van God betekenen en het onderwijs van de Torah tarten. De basis van de verzoeking was de test wie de ware God was. Zoals Mozes van God het beloofde land mocht zien voor hij stierf (Deuteronomium 34:1 e.v.) toonde de satan onze Heer alle koninkrijken met de belofte "U zal ik al deze macht geven en hun heerlijkheid, want zij is mij overgegeven" (Lukas 4:6). Volgens Daniël 7:13 e.v. heeft alleen God de macht over de aarde en is de autoriteit van de satan beperkt (Job 1:9-12). Satan kan niet geven wat van God is, het ging dus om de loochening van het Koningschap van God. Voor ons Christenen is onze Heer de Vredevorst. Hij brengt volledige

verlossing door het kruis van Golgotha. Een koning is er niet om te dienen, maar om te heersen. De macht van Jezus was echter geen politieke macht. Alleen door zijn kruisdood kon Hij de macht van de dood verslaan. Niettemin had zijn bediening op aarde ook in zich de hogere bedoelingen van God bekend te maken. Onze Heer was geen politieke Verlosser, maar "was de afdruk van Gods wezen" (Hebreeën 2:3), die de mensheid terug zou brengen in de handen van de rechtmatige Eigenaar, God, de Vader. Waarom verklaarde Hij niet dat Hij de Messias was? Teksten als Mattheus 16:20 roept in dit verband problemen op, waar we lezen: "Toen verbood Hij met nadruk zijn discipelen aan iemand te zeggen: Hij is de Christus". Onze Heer openbaarde Zich als de Messias, maar het wachten was op het kruis en de opstanding. De tijd was nog niet rijp. Als we de woorden uit Markus 9:19: O, ongelovig geslacht, hoelang zal Ik nog bij u zijn" naast de geschiedenis van de verheerlijk op de berg (Mattheus 17:1-13) leggen, kan je dan niet concluderen dat Hij reeds lang weet van een hemels bestaan dat Hij heeft prijsgegeven om voor een tijd in een geheel andere wereld te leven? Om zo uiteindelijk de redding van ALLEN te bewerkstelligen? In ieder geval is het m.i. niet op z'n plaats ons te verbazen over de afwijzing door het volk, godsdienstige leiders en het onbegrip bij de discipelen. Het is "het uitverkoren zijn voor de grondlegging der wereld" (Efeziërs 1:4) en de tijd "tot de wederoprichting aller dingen" (Hand. 2:21). Om maar eens een Christelijk dogma te gebruiken: Gods eeuwig - en voor ons onbegrijpelijk - raadsbesluit. Ook moeten we niet gering denken over het merkwaardige fenomeen dat Hij Zich liet dopen door Johannes (Mattheus 3:16). Weliswaar kende men een z.g.. 'proselietendoop' voor niet-Joden die overgingen naar het Jodendom en kende de sekte uit Quamran een doopritueel, maar in de Joodse leer was nergens bekend dat de doop verbonden was aan de Messias. De doop van Johannes kan ook niet vergeleken worden met het doop-ritueel van Quamran. Die eisten eerst een levensheiliging voordat men gedoopt kon worden. De boodschap van Johannes was anders: "Bekeert u, want het Koninkrijk der hemelen is nabijgekomenen zij lieten zich in de rivier, de Jordaan, door hem dopen, onder belijdenis van hun zonden" (Mattheus 3:2,6). Als profeet wilde hij dat iedereen zich bekeerde. Van essentieel belang is dat "de hemelen zich openden, en Hij zag de Geest Gods nederdalen en op Hem komen" (Mattheus 3:17). Het is de vervulling van de - al eerder aangehaalde profetie uit Jesaja 11:2 "en op hem zal de Geest des HEEREN rusten". Dat "de hemelen zich openden" geeft aan dat "de Geest des Heren", de Shekinah, weer over Israël was gekomen. Dit roept herinneringen op aan Ezechiël 1:1 en "de duif" was het symbool van Israël (Hosea 11:11). Maar nergens wordt duidelijk dat de omstanders deze duif gezien en de stem ook gehoord hebben. Het is aannemelijk dat dit niet het geval is en het verholde van het Zoonschap voor het volk wordt dan weer bevestigd. Pas later wordt in de Evangelieën, die geschreven waren voor een Joods gehoor, alles verduidelijkt. In het lijdensverhaal verkondigt Hij wel openlijk dat Hij de Christus is bij zijn terechtstelling: Markus 14:61,62 Mattheus 26:63-64, Lukas 22:67-70 "Wederom vroeg de hogepriester Hem en zeide tot Hem: Zijt Gij de Christus, de Zoon van de Gezegende. En Jezus zeide: Ik ben het" "En de hogepriester zeide tot Hem: Ik bezweer U bij de levende God, dat Gij ons zegt, of Gij zijt de Christus, de Zoon van God. Jezus zeide tot hem: Gij hebt het gezegd" "Indien Gij de Christus zijt, zeg het ons dan. Hij zeide tot hen: Al zeide Ik het u, gij zoudt het toch niet geloven, en al zou Ik u vragen, gij zoudt toch niet antwoorden. Van nu aan zal de Zoon des mensen zijn gezeten aan de rechterhand Gods. En zij zeiden allen: Zijt Gij dan de Zoon van God? Hij zeide tot hen: Gij zegt zelf, dat Ik het ben" Je zou dus al met al kunnen spreken van een 'verholde Messiaschap' van Jezus in zijn tijd op aarde. Het duidt tegelijk aan en verbergt. Onze Heer, de Messias wordt pas na zijn verhogen openbaar. Nu is Hij nog 'in cognito'. Pas in het boek Handelingen komt de volheid van de titel Messias naar voren. De Christologie van dat boek legt ook de nadruk op Zijn lijden, opstanding en Rechter zijn. De voor ons onduidelijke vragen over hoe onze Heer Zichzelf presenteerde in de Evangelieën zal toch gezocht moeten worden in samenhang met het Joodse denken en omstandigheden van die tijd. Hij heeft slechts een minderheid van het volk bereikt.

Weliswaar heeft Hij Zich als De Profeet en De Messias gepresenteerd, maar heeft Zichzelf bescheiden op de achtergrond gehouden en niet benadrukt dat Hij de Davidische Koning Messias was. Hij wordt in de Evangeliën niet afgeschilderd als de rechtmatige Eigenaar van de troon van David of als de Gezondene om het leiderschap van de Romeinen over te nemen. Behalve de bovengenoemde uitspraken tegenover Petrus, het verbod om te zeggen dat Hij de Messias was en zijn getuigenis tegenover het Sanhedrin komt het Messiasschap amper of niet aan de orde. Dat roept de vraag op waarom de 'vaste kern' rondom Hem en de gelovigen uit de heidenen - die nooit geconfronteerd waren met een Joodse Messias - uiteindelijk de geschiedenis van onze Heer in de vergetelheid heeft doen raken. Voor ons als Christenen, achter de gebeurtenissen staande, is het antwoord gemakkelijk, maar verplaatst u zich eens naar die 1e eeuw na Christus. Nogmaals wijs ik u op het verschil in opvattingen tussen Judea en Galilea. Voor de Judeërs was het na de kruisiging 'over'. De Galilese volgelingen zijn na de opstanding tot het besef gekomen van zijn bediening. Dat het niet van politieke aard was, maar dat Hij nu gezeten is "aan de rechterhand van de Vader" (Colossenzen 3:1) en dat zijn verlossingswerk wereldomvattend zou zijn. Dat dit niet zonder problemen gegaan is maakt het boek Handelingen wel duidelijk. Als Paulus tot bekering is gekomen komt het tot een diepgaand meningsverschil. De bestudering van het boek Handelingen geeft daar een goed inzicht in. Het zal uiteindelijk tot gevolg hebben dat Paulus zich zal richten tot de heidenen en Petrus, Jakobus en Johannes tot de Joden. Duidelijk is in ieder geval dat de 'tweeslachtigheid' van het leven van onze Heer op aarde is opgelost. Het was licht en duisternis, vernedering en verheerlijking, dood en opstanding, maar nu wordt Hij (h)erkend als de Triomferende Heer die zal terugkeren als de Rechter en Koning. Het zal voor de niet-Joden gemakkelijker geweest zijn dan voor de Joden. Vandaar ook de lange besprekingen in het boek Handelingen De opstanding en de uitstorting van de Heilige Geest heeft weliswaar een enorme verandering teweeggebracht, toch blijft ook een geestelijk mens een mens van vlees en bloed. In ieder geval is de titel Christus voor alle partijen een vaststaand gegeven. En laten we ook duidelijk zijn, de prijs die zowel Jood als niet-Jood betaalde voor zijn geloof in de Overwinnende Heer was niet gering.

4. De Zoon des mensen In de synoptische evangeliën Mattheus, Markus en Lukas komen we deze titel meer dan zestig keer tegen. En ook in het Evangelie van Johannes komen we deze titel regelmatig tegen (12x). Buiten de Evangeliën komen we deze titel slechts tegen in Handelingen 7:56 en Openbaring 1:13, 14:14. Dat geeft dus aan dat deze titel in de brieven niet teruggevonden wordt. Verder is het opvallend dat deze uitspraak in de synoptische Evangeliën alleen opgetekend wordt uit de mond van onze Heer Zelf. Ook over de betekenis of uitleg van deze titel laat de Heer ons in het duister tasten. Toch vindt niemand het vreemd en vraagt om uitleg. Alleen in Johannes 12:31-34 vinden we de vraagstelling. Onze Heer zegt: "Nu gaat er een oordeel over deze wereld, nu zal de overste dezer wereld buiten geworpen worden, en als ik van de aarde verhoogd ben, zal ik ALLEN tot Mij trekken. En dit zeide Hij om aan te duiden, welke dood Hij sterven zou. En dan komt er wel een vraag: De schare antwoordde dan Hem: Wij hebben uit de wet gehoord, dat de Christus tot in eeuwigheid blijft, hoe kunt gij dan zeggen, dat de Zoon des mensen moet verhoogd worden?" Maar dan kan gezien worden louter als reactie op de eigen uitspraak van onze Heer Zelf. Het is van belang om te verstaan dat de titel "Zoon des mensen" een vertaling is vanuit een Semitisch origineel naar een Griekse vertaling. Deze benaming is onbekend in het Hebreeuws en is alleen bekend vanuit het Aramees. Het Bijbelboek Daniël en het apocriefe boek Henoch werpen meer licht op deze term. Ik beperk me even tot Daniël 7:13: "en zie, met de wolken des hemels kwam iemand gelijk een mensenzoon". Als u de moeite neemt dat hoofdstuk goed te lezen dan zult u een schitterend profetisch vergezicht ontdekken. (Zie Bijv. de omgekeerde volgorde van 13 en 22, en de majestueuze uitspraak van 18: "daarna zullen de heiligen des Allerhoogsten het koningschap ontvangen, en zij zullen het koningschap bezitten (letterlijk: "bewaken") tot in eeuwigheid, ja tot in eeuwigheid der eeuwigheden". Maar ook dat is weer een studie apart. Het is in ieder geval een

vorm van een hemelse exegese, waar het op de troon plaats nemen van de "mensenzoon" de climax vormt. We keren terug naar de titel: "Zoon des mensen". Daar doen zich enkele vraagstukken voor. Allereerst moeten we vaststellen dat deze titel een Aramees synoniem is, 'hahu gabra', letterlijk: 'die man'. Dan geeft in onze Westerse grammatica problemen, maar in het oorspronkelijk spraak gebruik niet. Het kon zowel op 'ik' als 'u' slaan. En de context bepaalt of het om de persoon zelf of een ander gaat. Dat is in dit geval dus heel simpel: Het gaat om onze Heer Zelf. Dan is er vanuit het Aramees de vraag is het letterlijk of figuurlijk. Dat is in dit verband ook niet zo moeilijk te beantwoorden: Bij onze Heer was het beiden. Hij was Mens En God. Ook de uitspraken rondom zijn komst hebben het de discipelen en omstanders niet gemakkelijk gemaakt: Hij zei: "De tijd is vervuld en het Koninkrijk Gods is nabijgekomen. Bekeert u en gelooft het evangelie" (Markus 1:15). Dat waren eigenlijk zijn openingswoorden. Maar in zijn leer is weinig te speuren van een Rijk van vrede: Lukas 12:49: "Vuur ben Ik komen werpen op de aarde" Hij kwam niet om vrede te brengen, maar het zwaard: "Meent niet, dat Ik gekomen ben om vrede te brengen op aarde, maar het zwaard" (Mattheus 10:34). Dat klonk hen die snakten naar vrijheid als muziek in de oren, maar de vervolgwoorden maken duidelijk dat het ergens anders om ging: "Want Ik ben gekomen om tweedracht te brengen tussen een man en zijn vader" (35). Nergens vinden we een appèl tot verzet tegen de gehate Romeinen. Ook de godsdienstigen begrepen er niet veel van: "Ik ben niet gekomen om rechtvaardigen te roepen, maar zondaars" (Markus 2:17). "Want de Zoon des mensen is gekomen om het verlorene te zoeken en te redden" (Lukas 19:10). "Want ook de Zoon des mensen is niet gekomen om Zich te laten dienen, maar om te dienen en zijn leven te geven als losprijs voor velen" (Lukas 10:45). "Alzo zal het gaan met dit boze geslacht" (12:45). In tegenstelling tot de ascetische leefwijze van Johannes de Doper wordt Hij beschreven als "etende en drinkende" (Mattheus 11:19) Onze Heer paste in geen enkel bestaand plaatje. Toch geeft Hij niets en niemand prijs. Hij blijft roepen. Bij de schriftgeleerden in Judea was de term 'zoon des mensen' ook bekend: 'bar nasha', maar sloeg dan op EEN persoon en had dan betrekking op hun gedachte dat het leven nu en het leven hierna EEN geheel was. Het opstandingslichaam zou identiek zijn aan het aardse lichaam, behalve de beperkingen. Vandaar ook de vragen in Mattheus 22:23-33, die overigens gesteld werden door de Sadduceeën die niet in een opstanding der doden geloofden. Het antwoord van onze Heer aan hen is luid en duidelijk: Hij is niet een God van doden, maar van levenden". Uit het vervolg van deze geschiedenis is duidelijk dat het weerwoord van onze Heer grote indruk maakte, zowel op de schare als op de Farizeeën. Het is in ieder geval overduidelijk dat deze Titel ook betrekking heeft op het Messiaanse. O.a. Mattheus 16:27 "Want de Zoon des mensen zal komen in de heerlijkheid zijns Vaders, met zijn engelen". Ook met betrekking tot zijn lijden gebruikt de Heer deze term: "En Hij begon hen te leren dat de Zoon des mensen veel moest lijdenen gedood worden en na drie dagen opstaan" (Markus 8:31). Tot slot het volgende: 1. De bekende woorden uit Psalm 8:5-6: "Wat is de mens dat Gij zijner gedenkt, en het mensenkind ('ben adam' = zoon van mens), dat Gij naar hem omziet", die geciteerd worden in Hebreeën 2:6-8 en volgen met de woorden: "Gij hebt hem voor een korte tijd onder de engelen gesteld, met heerlijkheid en eer hebt Gij hem gekroond, alle dingen hebt Gij onder zijn voeten onderworpen". 2. Onze Heer is om zijn Messiaszijn veroordeeld en gekruisigd. 3. Er moest een herstel komen tussen de van het rechte pad afgeweken heersende inzichten en het echte Messiaanse geloof. 4. Markus 14:62 Mattheus 26:64 Lukas 22:69 "en gij zult de Zoon des mensen zie, gezeten aan de rechterhand der Macht en komende met de wolken des hemels" "Doch Ik zeg u, van nu aan zult gij de Zoon des mensen zien, gezeten aan de rechterhand der macht en komende op de wolken des hemels" "Van nu aan zal de Zoon des mensen zijn gezeten aan de rechterhand Gods" Dit impliceert (eschatologisch) de Messiaanse troonsbestijging en de uiteindelijke manifestatie van de verheerlijkte van de Zoon op grond van Psalmen 110:1 en Daniël 7:13.. De eerste handeling is hemelwaarts, maar daarna weer richting aarde. 5. Lukas 18:8: "Doch, als de Zoon des mensen komt,

zal Hij dan HET geloof vinden op aarde? 6. Lukas 21:36: "Waakt te allen tijde, biddende, dat gij in staat mag wezen te ontkomen aan alles wat geschieden zal, en gesteld te worden voor het aangezicht van de Zoon des mensen" 7. 1 Thessalonicenzen 4:16: "Want de Here zelf zal op een teken, bij het roepen van een aartsengel en bij het geklank ener bazuin, nederdalen van de hemel" Handelingen 1,11: "Deze Jezus, die van u opgevaren is naar de hemel, zal op dezelfde wijze wederkomen, als gij Hem ten hemel hebt zien varen" Al met al zijn de Aramese teksten en begrippen onmisbaar in het juist verstaan van voor ons Christenen moeilijk te begrijpen termen en titels. 5. Zoon van God Kan vanuit het Nieuwe Testament bewijs gevonden worden dat Christus, deze allerbelangrijkste titel van Hem, Zelf heeft geclaimd? In de belijdenis van Petrus (Mattheus 16:16) en voor het Sanhedrin (Markus 14:61,62, Mattheus 26:63,64, Lukas 22:67-70) ontkent Hij dat niet. Maar waarom heeft Hij Zelf nooit gezegd dat Hij de Zoon van God was? Wel spreekt Hij over de Zoon in relatie tot de Vader (Markus 13:32, Mattheus 11:27, Lukas 10:22). Volgens de Joodse overlevering kent Mattheus 11 een bekend patroon, dat afkomstig is uit de mystiek-theosofische literatuur, dat steeds dezelfde opbouw vertoont: 1. Openbaring van het mysterie, 2. Dankzegging voor de verkregen kennis en 3. De opwekking aan de toehoorders deze kennis zich eigen te maken. Deze uitdrukkingwijze is typisch Joods. Voor ons als Christenen is al het bovenstaande bewijs genoeg: de Zoon is identiek aan de Zoon van God. En de Zoon van God is voor ons identiek aan de Messias. Ook de woorden van God: "Deze is mijn Zoon, de geliefde, in wie Ik mijn welbehagen heb" (Mattheus 3:17) is overduidelijk. Opvallend is dat aan het citaat uit Psalmen 2:7 de term "de geliefde" is toegevoegd. Het geeft ondubbelzinnig het unieke van de relatie Vader - Zoon aan. Ook de woorden uit Jesaja 42:1: Zie, mijn knecht, die Ik ondersteun, mijn uitverkorene, in wie Ik een welbehagen heb. Ik heb mijn Geest op hem gelegd: hij zal de volken het recht openbaren" spreekt duidelijke taal. Maar uit zijn eigen mond is deze titel niet opgetekend. Dat zou te maken kunnen hebben met het gegeven dat deze titel verbonden was aan onze Heer als Jezus de Messiaanse Koning. In het voorgaande is al uitgelegd hoe problematisch en verschillend er gedacht werd in de dagen van Jezus over de komst van de Messias. Het Oud-Testamentische getuigenis vinden we in 2 Samuel 7:14: IK zal hem tot een vader zijn en hij zal Mij tot een zoon zijn". Woorden die in Hebreëen 1:5 en Openbaring, 21:7 aangehaald worden. Psalmen 2:7: "Ik wil gewagen van het besluit des HEREN: Hij sprak tot mij: Mijn zoon zijt gij, Ik heb u heden verwekt" en Psalmen 89:27,28: "Hij zal tot Mij zeggen: Gij zijt mijn Vader, mijn God en de rots van mijn heil. Ja, Ik zal hem tot een eerstgeborene stellen, tot de hoogste van de koningen der aarde". In principe was elke gelovige Jood een 'zoon van God' zoals wij een 'kind van God' zijn. Deuteronomium 14:1 "Gij zijt kinderen van de HERE, uw God" en Jesaja 63:16: "Gij immers zijt onze Vader, want Abraham weet van ons niet en Israël kent ons niet, Gij, HERE, zijt onze Vader, onze Verlosser van oudsher is uw naam". Men was zeer voorzichtig zich die titel toe te eigenen. Dat werd je ook door anderen gedaan op grond van je levenswijze. Spreuken 2:6-8: "Want de HERE geeft wijsheid, uit zijn mond komen kennis en verstandigheid, Hij bewaart hulp voor de oprechten, Hij is een schild voor wie onberispelijk wandelen, terwijl Hij waakt over de paden van het recht en de weg zijner gunstgenoten beschermt". Deze titel was eigenlijk alleen voor de Tzaddiek, de rechtvaardige weggelegd. Ook hierover geven de Apocriefe boeken veel meer informatie. Het was een roeping voor de gelovige Jood toe te groeien naar het volmaakt 'zoon zijn van God'. Maar DE Titel was weggelegd voor de openlijke erkenning en openbaring van Israëls' Koninklijke Redder. Dat onze Heer DE Zoon van God was, is duidelijk, maar voor de toehoorders en zijn discipelen aanvankelijk niet. Na zijn opstanding lezen we in Mattheus 28:19: "Gaaf dan henen, maakt al de volken tot mijn discipelen en doopt hen in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes". Buiten genoemde uitspraken zijn er nog twee belangrijke teksten die wijzen op de verhouding Vader - Zoon: Markus 14:32 "Maar van die dag of van die ure weet niemand, ook de engelen in de hemel niet, ook de Zoon niet, alleen de Vader" (vgl. Mattheus 24:36) en Mattheus

11:27: "Alle dingen zijn Mij overgegeven door mijn Vader, en niemand kent de Vader dan de Zoon" (vgl. Lukas 10:22). Hij openbaart Zich als de Zoon, maar het openlijk uitspreken van: 'Ik ben de Zoon van God' vinden we niet in de Evangeliën. Dat kon de verwarring teweeggebracht hebben dat onze Heer Zich wel zag als een Tzaddiek, een 'zoon van God' en Hem daarom Vader noemde, maar uit de genoemde teksten kon het Messias zijn van Jezus niet worden afgeleid worden door toehoorders en discipelen. In het persoonlijk contact met God spreekt Hij Zich wel duidelijk uit: "en Hij zeide: Abba, Vader, alles is U mogelijk, neem deze beker van Mij weg" (Markus 14:35, vgl. Mattheus 26:39, Lukas 22:42). Hierbij moet wel weer aangetekend worden dat dit de Aramese aanspreektitel was. Zo'n gebed was in de denkwijze van de Judeeers ondenkbaar. Paulus gebruikt deze woorden later in Galaten 4:6: "God heeft de Geest zijns Zoons uitgezonden in onze harten, die roept: Abba, Vader" en in Romeinen 8:15 waar hij zegt: "maar gij hebt ontvangen de Geest van het zoonschap, door welke wij roepen: Abba, Vader". Wij moeten niet vergeten dat zij - vermoedelijk - onkundig waren van de uitspraken die we vinden in Lukas 1:32,33: "Deze zal groot zijn en Zoon des Allerhoogsten genoemd worden, en de Here God zal Hem de troon van zijn vader David geven en Hij zal als koning over het huis van Jakob heersen tot in eeuwigheid en zijn koningschap zal geen einde nemen" en Lukas 1:35: De Heilige Geest zal over u komen en de kracht des Allerhoogsten zal u overschaduwen". Temeer daar Lukas niet tot de twaalf discipelen hoorde. Dat onze Heer De Zoon van God en De verwachte Messias was is verhuld gebleven bij toehoorders en discipelen. Jezus heeft Zichzelf nooit zo gepresenteerd. Op het diepst van zijn lijden wordt Hij daar nog mee geconfronteerd als de toeschouwers bij het kruis Hem bespotten door te zeggen: "red Uzelf, indien Gij Gods Zoon zijt, en kom af van het kruis!!" (Mattheus 27:40). Na kruisiging, opstanding en uitstorting van de Heilige Geest wordt alles pas anders. Romeinen 1:4: "naar de geest der heiligheid door zijn opstanding uit de doden verklaard Gods Zoon te ZIJN in kracht, Jezus Christus, onze Here".